



Europeiska kommissionen

SKÖTSEL OCH FÖRVALTNING AV NATURA 2000-OMRÅDEN

Artikel 6 i art- och habitatdirektivet 92/43/EEG



© M. O'Brien



SKÖTSEL OCH FÖRVALTNING AV NATURA 2000-OMRÅDEN

Artikel 6 i art- och habitatdirektivet 92/43/EEG



En stor mängd övrig information om Europeiska unionen är tillgänglig på Internet via Europa-servern (<http://europa.eu.int>).

Kataloguppgifter finns i slutet av publikationen.

Luxemburg: Byrån för Europeiska gemenskapernas officiella publikationer, 2000

ISBN 92-828-9142-9

© Europeiska gemenskaperna, 2000
Kopiering tillåten med angivande av källan.

Printed in Belgium

TRYCKT PÅ ICKE KLORBLEKT PAPPER



Den biologiska mångfalden anses i allt större utsträckning som en ovärderlig del av vårt gemensamma arv. Den senaste Eurobarometern visar att medborgarna i Europa intresserar sig mycket för skyddet av sällsynta och utrotningshotade arter och livsmiljöer. Just detta är syftet med Natura 2000-nätet, som upprättas genom art- och habitatdirektivet antaget 1992. Natura 2000-nätet, som också omfattar områden som inrättats genom fågelskyddsdirektivet, ger ett starkt skydd för Europas finaste vildmark.

2

Skötseln och förvaltningen av Natura 2000-områden är en mycket viktig del av bevarandet. För att detta arbete skall fungera måste de människor som bor i och är beroende av områdena ta aktiv del i det. I artikel 6 i art- och habitatdirektivet anges vilka åtgärder som skall vidtas. Eftersom det är fråga om en kortfattad lagtext är dock många av de viktigaste begreppen svåra att förstå.

3

Jag anser att det är viktigt att dessa grundläggande bestämmelser i direktivet tolkas på ett tydligt och lättillgängligt sätt, eftersom detta är en förutsättning för att direktivet skall kunna tillämpas lika i hela gemenskapen.

Föreliggande dokument är därmed avsett att göra det lättare för de behöriga nationella myndigheterna i medlemsstaterna att tolka artikel 6. Jag hoppas att det blir till hjälp för dem i tillämpningen av direktivet. Jag skulle också vilja uppmuntra dem att utarbeta ytterligare riktlinjer för de olika berörda aktörerna.

Detta viktiga dokument, som syftar till att medborgarna bättre skall förstå gemenskapsrätten, är också en del av Europeiska kommissionens politik för öppenhet och insyn.

Margot Wallström
Kommissionsledamot med ansvar för miljöfrågor

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Förord

1. Inledning	8
1.1 Artikelns funktion inom direktiv 92/43/EEG och 79/409/EEG och i ett vidare sammanhang	9
1.2 Förhållandet till kapitlet om skydd av arter	10
1.3 Genomförandet av artikel 6 i nationell rätt: Genomförandeplikten	11
1.4 Tillämpningen av artikel 6: När inträder skyldigheterna?	11
1.4.1 Särskilda skyddsområden	11
1.4.2 Områden som inrättats på grundval av direktiv 92/43/EEG	12
2. Artikel 6.1	16
2.1 Texten	16
2.2 Tillämpningsområde	17
2.3 Vad innebär "nödvändiga åtgärder för bevarande"?	17
2.3.1 Bevarandekonceptet	17
2.3.2 Bevarandestatus	18
2.3.3 Ekologiska behov	19
2.4. Hur kan nödvändiga åtgärder för bevarande se ut?	20
2.4.1 Skötsel- och förvaltningsplaner	20
2.4.2 Lagar och andra författningar eller avtal	21
3. Artikel 6.2	24
3.1 Texten	24
3.2 Tillämpningsområde	25
3.3 Tillämpas bestämmelsen olika för försämring och för störning?	26
3.4 När skall medlemsstaterna vidta åtgärder?	26
3.5 När skall åtgärder mot störningar och försämringar vidtas?	27
3.6 Indikatorer för störning och försämring	28
3.6.1 Försämring av livsmiljöer	28
3.6.2 Störning av arter	29
4. Artikel 6.3	30
4.1 Texten	30
4.2 Tillämpningsområde	31
4.3 Vad betyder "planer eller projekt som inte direkt hänger samman med eller är nödvändiga för skötseln och förvaltningen av ett område"?	31
4.3.1 Projekt	32
4.3.2 Plan	32
4.3.3 "... som inte direkt hänger samman med eller är nödvändiga för skötseln och förvaltningen"	33
4.4 Hur avgör man om en plan eller ett projekt "enskilt eller i kombination med andra planer eller projekt kan påverka området på ett betydande sätt"?	33

4.4.1	"... på ett betydande sätt"	34
4.4.2	"... kan påverka"	34
4.4.3	"... enskilt eller i kombination med andra planer eller projekt"	35
4.5	Vad avses med "på lämpligt sätt bedömas med avseende på konsekvenserna för målsättningen vad gäller bevarandet av området"?	36
4.5.1	Bedömningens form	36
4.5.2	Bedömningens innehåll	37
4.5.3	Hur fastställs målsättningen med bevarandet?	38
4.6	Beslutsfattande	39
4.6.1	Behöriga nationella myndigheter	39
4.6.2	När skall allmänhetens åsikt höras?	39
4.6.3	Skador på området som helhet betraktat	40
5.	Artikel 6.4	42
5.1	Texten	42
5.2	Tillämpningsområde	43
5.3	Inledande anmärkningar	43
5.3.1	Utredning av alternativa lösningar	43
5.3.2	Utredning av tvingande orsaker som har ett väsentligt allmänintresse	44
5.4	Kompensationsåtgärder	45
5.4.1	Vad avses med kompensationsåtgärder och när skall de vidtas?	45
5.4.2	Kompensationsåtgärdernas innehåll	46
5.4.3	Natura 2000-nätets totala sammanhängande	46
5.4.4	Vem skall betala kompensationsåtgärderna?	48
5.4.5	Underrättelse till kommissionen om kompensationsåtgärder	48
5.5	Vad händer med områden där det finns prioriterade livsmiljöer och arter?	49
5.5.1	Området	49
5.5.2	Begreppen "människors hälsa", "den allmänna säkerheten" och "betydelsefulla konsekvenser (till fördel) för miljön"	49
5.5.3	Kommissionens yttrande och dess effekter	50
Bilaga I	— Hänvisningar till rättsfall	53
Bilaga II	— Skötsel- och förvaltningsplaner	54
Bilaga II a	— Life-Natur-projekt där skötsel- och förvaltningsplaner eller lagar och andra författningar eller avtal kommit till användning	56
Bilaga III	— Flödesschema för bedömning av planer och projekt som kan påverka ett Natura 2000-område	60
Bilaga IV	— Blankett för anmälan till Europeiska kommissionen enligt artikel 6.4	61
Bilaga V	— Medlemsstaternas naturskyddsmyndigheter	67

FÖRORD

VARFÖR BEHÖVS DET TOLKNINGSANVISNINGAR FÖR ARTIKEL 6?

Artikel 6 i art- och habitatdirektivet (92/43/EEG) spelar en avgörande roll för skötseln och förvaltningen av de områden som ingår i Natura 2000-nätet. Mot bakgrund av integrationssträvanden anger artikeln vilka åtgärder som skall vidtas för att trygga områdenas bevarande.

Medlemsstater och aktörer har haft många frågor om vad artikeln egentligen innebär. Vid en första anblick tycks den vid och inte särskilt noga definierad, men efter en närmare analys sett i sitt sammanhang med resten av direktivet blir den lättare att förstå och tillämpa. Artikel 6 kan dock inte ses för sig. Om tillämpningen av artikeln skulle medföra särskilda krav kan t.ex. medfinansiering enligt artikel 8 komma i fråga för vissa åtgärder som behövs för att direktivets mål skall kunna uppnås.

DOKUMENTETS SYFTE OCH MÅLGRUPP

Detta dokument anger riktlinjer för hur medlemsstaterna skall tolka vissa nyckelbegrepp i artikel 6 i art- och habitatdirektivet.

Dokumentet riktar sig inte i första hand till enskilda utan till myndigheter i medlemsstaterna. Förhoppningen är dock att det skall kunna hjälpa berörda organ och grupper att förstå hur art- och habitatdirektivet fungerar, i synnerhet om det kompletteras med närmare anvisningar utarbetade av medlemsstaterna.

DOKUMENTETS KARAKTÄR OCH AVGRÄNSNINGAR

Dokumentet har utarbetats av Generaldirektoratet för miljö vid Europeiska kommissionen efter informella överläggningar med medlemsstaternas naturskyddsmyndigheter (se listan i bilaga V). Det avspeglar bara inställningen hos kommissionens enheter och är inte bindande. Det skall betonas att det är EG-domstolen som i sista hand avgör hur ett direktiv skall tolkas.

Kommissionens enheter kan i sina tolkningar inte gå utöver direktivet. Detta gäller i särskilt hög grad för detta direktiv, eftersom det är uppbyggt kring subsidiaritetsprincipen vilket innebär att medlemsstaterna har ett stort handlingsutrymme för det praktiska genomförandet av särskilda åtgärder som rör områden i Natura 2000-nätet. Det står medlemsstaterna fritt att välja hur de vill genomföra de praktiska åtgärderna, under förutsättning att åtgärderna tjänar direktivets allmänna syfte.

Dokumentet är dock inte avsett att ge några absoluta svar på frågor om enskilda områden. Sådana frågor måste lösas från fall till fall med beaktande av de riktlinjer som dras upp i detta dokument.

Föreliggande version av dokumentet är inte tänkt att vara den slutliga. Dokumentet kan komma att ses över för att ta i beaktande erfarenheterna från tillämpningen av artikel 6 i medlemsstaterna och nya avgöranden från EG-domstolen. Kommissionen kommer också att utarbeta närmare, metodiska anvisningar för bedömning av planer och projekt enligt artikel 6.3 och 6.4. De anvisningarna kommer att komplettera detta dokument.



DOKUMENTETS DISPOSITION

Efter ett inledande avsnitt om det allmänna innehållet i artikel 6 och artikelns uppbyggnad presenteras varje punkt (6.1–4) närmare enligt samma system. Varje del av artikeln och dess tillämpningsområde presenteras, varefter de viktigaste begreppen och frågorna diskuteras på grundval av kommissionens kunskaper, EG-domstolens rättspraxis och andra direktiv.

De viktigaste delarna i kommissionens analys sammanfattas i fetstil i slutet av varje avsnitt, vilket är tänkt att göra det lättare att snabbt läsa de viktigaste slutsatserna. Fullständiga hänvisningar till de rättsfall som tas upp finns i en bilaga i slutet av dokumentet.

1. Inledning

Artikel 6 i sitt sammanhang





I.1 ARTIKELNS FUNKTION INOM DIREKTIV 92/43/EEG OCH 79/409/EEG OCH I ETT VIDARE SAMMANHANG

Innan artikel 6 utreds närmare bör dess funktion inom direktiv 92/43/EEG och 79/409/EEG ⁽¹⁾ och i ett vidare rättsligt sammanhang rekapituleras.

Det första kapitlet i direktiv 92/43/EEG omfattar artiklarna 1 och 2 och bär titeln "Definitioner". I kapitlet anges direktivets syfte, nämligen "*att bidra till att säkerställa den biologiska mångfalden genom bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter i medlemsstaternas europeiska territorium som omfattas av fördraget*"⁽²⁾. Det innehåller också övergripande riktlinjer som formuleras som att åtgärder som vidtas i enlighet med direktivet skall syfta till att bibehålla eller återställa "*en gynnsam bevarandestatus*" hos vissa livsmiljöer och arter ⁽³⁾, samtidigt som åtgärder som vidtas i enlighet med direktivet "*skall ta hänsyn till ekonomiska, sociala och kulturella behov och till regionala och lokala särdrag*" ⁽⁴⁾.

Direktivets viktigaste specifika bestämmelser finns i de båda nästföljande kapitlen, "Bevarande av livsmiljöer och habitat", som omfattar artiklarna 3–11, och "Skydd av arter", som omfattar artiklarna 12–16.

Kapitlet "Bevarande av livsmiljöer och habitat" handlar om den mest ambitiösa och långtgående utmaningen i direktivet – att inrätta och bevara det nätverk av områden som går under namnet Natura 2000. Artikel 6 finns i detta kapitel och innehåller bestämmelser om bevarande, skötsel och förvaltning av Natura 2000-områden. Sedd i detta sammanhang är artikel 6 en av de viktigaste av de 24 artiklarna i direktivet. Av alla artiklar är det nämligen den som har störst betydelse för förhållandet mellan bevarande och markanvändning.

Artikeln innehåller tre grupper av bestämmelser. Punkt 1 innehåller bestämmelser om vidtagande av nödvändiga åtgärder för bevarande, och är inriktad på praktiska insatser och direkta åtgärder. Punkt 6.2 innehåller bestämmelser om att förhindra att livsmiljöerna försämrats och att arterna i områdena störs, och lägger alltså tonvikten på förebyggande åtgärder. I artikel 6.3 och 6.4 finns ett antal formella och materiella krav som aktualiseras när planer och projekt kan antas påverka ett Natura 2000-område på ett betydande sätt. Artikel 6.1 och 6.2 utgör övergripande bestämmelser och skiljer sig från artikel 6.3 och 6.4 som anger ett förfarande som skall tillämpas i en viss situation.

Som helhet betraktat avspeglar artikel 6 den allmänna avsiktsförklaringen i ingressen till direktivet. Denna innefattar att främja den biologiska mångfalden genom bibehållande eller återställande av vissa livsmiljöer och arter till "gynnsam bevarandestatus" i Natura 2000-områden (med beaktande av ekonomiska, sociala, kulturella och regionala behov) som ett sätt att nå hållbar utveckling.

Förutom artikel 6 funktion i direktiv 92/43/EEG bör sambandet med direktiv 79/409/EEG om bevarandet av vilda fåglar nämnas:

- Direktiven är i stora drag upplagda på samma sätt. Kapitlet "Bevarande av livsmiljöer och habitat" i direktiv 92/43/EEG motsvaras av artiklarna 3 och 4 i direktiv 79/409/EEG.
- De båda direktiven har kommit att samspela i stor utsträckning. För det första har de områden som klassats som särskilda skyddsområden enligt direktiv 79/409/EEG nu integrerats i Natura 2000-nä-

⁽¹⁾ EGT L 206, 22.7.1992, s. 7, respektive EGT L 103, 25.4.1979, s. 1.

⁽²⁾ Artikel 2.1.

⁽³⁾ Artikel 2.2.

⁽⁴⁾ Artikel 2.3.

tet ⁽⁵⁾. För det andra gäller artikel 6.2–4 i direktiv 92/43/EEG också för särskilda skyddsområden ⁽⁶⁾. Föreliggande dokument avser i första hand tolkningen av artikel 6 i förbindelse med områden som omfattas av direktiv 92/43/EEG, men kommentarerna kan med vederbörliga ändringar generellt sett tillämpas på områden som klassificerats enligt direktiv 79/409/EEG.

Sedd i ett vidare perspektiv – Fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen – kan artikel 6 ses som en viktig ram för genomförande av integrationsprincipen, eftersom artikeln uppmanar medlemsstaterna att sköta och förvalta de skyddade områdena på ett hållbart sätt. Artikeln sätter också gränser för aktiviteter som kan påverka de skyddade områdena negativt, även om undantag kan medges under särskilda förutsättningar.

I ett *internationellt perspektiv* bidrar artikel 6 till att uppnå de mål som uppställs i internationella naturvårdskonventioner, t.ex. Bernkonventionen ⁽⁷⁾ och konventionen om biologisk mångfald ⁽⁸⁾. Artikeln skapar dock en mycket mera detaljerad ram för bevarandet och skyddet än vad som är fallet med de båda konventionerna.

Artikel 6 är en viktig del i kapitlet "Bevarande av livsmiljöer och habitat" i direktiv 92/43/EEG. Den tillhandahåller ramen för bevarande och skydd av områden, och innehåller bestämmelser om direkta, förebyggande och procedurmässiga åtgärder. Denna ram gäller både för områden som förklarats som särskilda skyddsområden enligt direktiv 79/409/EEG och områden som utses enligt direktiv 92/43/EEG. Ramen är ett viktigt medel för att förverkliga principen om integration på miljöområdet och i förlängningen att kunna få tillstånd en hållbar utveckling.

1.2 FÖRHÅLLET TILL KAPITLET OM SKYDD AV ARTER

Kapitlet "Skydd av arter" i direktiv 92/43/EEG omfattar artiklarna 12–16, och handlar om de djur- och växtarter som räknas upp i bilaga 4 som kräver noggrant skydd enligt direktivet.

Artiklarna 12–14, som blev tillämpliga samtidigt som direktivet trädde i kraft den 10 juni 1994, gäller vissa växt- och djurarter som också återfinns i bilaga 2 till direktivet. Dessa arter omfattas av artikel 6 tillämpningsområde om de förekommer i ett Natura 2000-område.

En åtgärd kan alltså omfattas av båda kapitlen.

Exempel: Om brunbjörnens, *Ursus arctos*, ide förstörs kan detta strida mot förbudet i artikel 12.1 d; om rastplatsen ligger inom ett Natura 2000-område för arten strider det också mot artikel 6.

Det kan tyckas att detta är en onödig överlappning, men vissa saker bör då påpekas:

⁽⁵⁾ Enligt artikel 3.1 i direktiv 92/43/EEG skall Natura 2000-nätet "även omfatta de särskilda skyddsområden som medlemsstaterna har utsett i enlighet med direktiv 79/409/EEG".

⁽⁶⁾ Artikel 7 i direktiv 92/43/EEG.

⁽⁷⁾ Rådets beslut 82/72/EEG av den 3 december 1981 om ingående av konventionen om skydd av europeiska vilda djur och växter samt deras naturliga miljö (EGT L 38, 10.2.1982, s. 1).

⁽⁸⁾ Rådets beslut 93/626/EEG av den 25 oktober 1993 om ingående av konventionen om biologisk mångfald (EGT L 309, 13.12.1993, s. 1).



- En del av de djur- och växtarter som omfattas av artiklarna 12–14 återfinns inte i bilaga 2. De omfattas alltså inte direkt av skötsel och förvaltning av området eller skydd inom ramen för Natura 2000.
- När det gäller arter som t.ex. *Ursus arctos*, som omfattas av både kapitlet "Bevarande av livsmiljöer och habitat" och kapitlet "Skydd av arter", gäller skyddet enligt artikel 6 bara för områden som ingår i Natura 2000-nätet. Skyddet enligt kapitlet "Skydd av arter" har däremot inte några geografiska begränsningar (utom de som anges i bilagorna till direktivet). Artikel 6 gäller alltså bevarande och skydd av **områden**, medan kapitlet "Skydd av arter" är inriktat på arterna (även om detta givetvis har betydelse för områden där arterna förekommer, särskilt när det gäller parnings- eller rastplatser).

Vissa växt- och djurarter omfattas av både kapitlet "Bevarande av livsmiljöer och habitat" och kapitlet "Skydd av arter", men bestämmelserna har olika räckvidd och är av olika natur.

1.3 GENOMFÖRANDET AV ARTIKEL 6 I NATIONELL RÄTT: GENOMFÖRANDEPLIKTEN

Det är viktigt att betona att bestämmelserna i artikel 6 måste genomföras i nationell rätt (de måste alltså omsättas i bestämmelser i den nationella rätten som motsvarar direktivets krav). Detta anges i artikel 23: "Medlemsstaterna skall sätta i kraft de lagar och andra författningar som är nödvändiga för att följa detta direktiv inom två år efter dagen för anmälan". Denna tidsperiod gick ut den 10 juni 1994 (och den 1 januari 1995 för Finland, Sverige och Österrike).

Detta är kännetecknande för den typ av rättsakt som använts, direktivet. Ett direktiv är bindande på så sätt att det anger vilket resultat som skall uppnås, men ger medlemsstaterna en viss valfrihet när det gäller form och tillvägagångssätt för hur resultatet uppnås. Oftast innebär genomförandet av ett direktiv att ny nationell lagstiftning måste antas (se punkt 1 i bilaga I).

Artikel 6 skulle ha varit genomförd i nationell rätt senast den 10 juni 1994 eller den 1 januari 1995 (beroende på medlemsstat).

1.4 TILLÄMPNINGEN AV ARTIKEL 6: NÄR INTRÄDER SKYLDIGHETERNA?

Det måste göras åtskillnad på när bestämmelserna i artikel 6 måste vara genomförda i nationell rätt och när de blir tillämpliga på enskilda områden.

Områdena måste delas upp i områden som klassificerats som särskilda skyddsområden enligt direktiv 79/409/EEG och andra områden.

1.4.1 Särskilda skyddsområden

Skyddskraven för särskilda skyddsområden definieras i första meningen i artikel 4.4 i direktiv 79/409/EEG: Medlemsstaterna skall "vidta lämpliga åtgärder för att undvika förorening och försämring

av livsmiljöer samt störningar som påverkar fåglarna, i den mån denna påverkan inte saknar betydelse för att uppnå syftet med denna artikel”.

Enligt artikel 7 i direktiv 92/43/EEG ersätts denna skyldighet i och med ikraftträdandet av detta direktiv med följande:

”Förpliktelser som uppstår till följd av artikel 6.2–4 i detta direktiv skall ersätta alla förpliktelser som uppstår till följd av artikel 4.4 första meningen i direktiv 79/409/EEG vad gäller områden som klassificerats i enlighet med artikel 4.1 eller som på samma sätt erkänts i enlighet med artikel 4.2 i det direktivet, från och med dagen för genomförandet av det här direktivet eller den dag då en medlemsstat i enlighet med direktiv 79/409/EEG har klassificerat eller erkänt ett område, om den dagen infaller senare.”

Artikel 6.1 gäller alltså inte särskilda skyddsområden. Artikel 4.1 och 4.2 i direktiv 79/409/EEG innehåller dock analoga bestämmelser för särskilda skyddsområden. Dessa bestämmelser är i princip tillämpliga från den dag då direktiv 79/409/EEG genomfördes i medlemsstaterna (se punkt 2 i bilaga I).

I artikel 7 anges uttryckligen att artikel 6.2–4 gäller områden som redan klassificerats som särskilda skyddsområden.

Artikel 7 är dock avfattad på ett sätt som kan ge upphov till tvivel om första meningen i artikel 4.4 i direktiv 79/409/EEG är tillämplig mellan ”dagen för genomförandet av det här direktivet” (10 juni 1994 för de dåvarande medlemsstaterna och 1 januari 1995 för Finland, Sverige och Österrike) och den tidpunkt då ett område klassificeras som särskilt skyddsområde.

I *Santoña Marshes*-fallet (se punkt 3 i bilaga I) fastställde EG-domstolen att första meningen i artikel 4.4 var tillämplig på områden som borde ha varit klassificerade som särskilda skyddsområden men inte var det när direktiv 79/409/EEG genomfördes (dvs. 7 april 1981 för de dåvarande medlemsstaterna och anslutningsdagen för senare tillkomna medlemsstater).

Tankegången bakom domslutet i *Santoña Marshes*-fallet är att alla klassificeringsvärda områden bör behandlas på samma sätt, oavsett om den formella klassificeringen ägt rum. Kommissionens enheter anser därför att artikel 6.2–4 är tillämplig från dagen för genomförandet av direktiv 92/43/EEG, både på särskilda skyddsområden och på områden som borde vara klassificerade som särskilda skyddsområden.

Artikel 6.1 i direktiv 92/43/EEG gäller inte särskilda skyddsområden. Artikel 4.1 och 4.2 i direktiv 79/409/EEG innehåller dock analoga bestämmelser som är tillämpliga från den dag då det direktivet genomfördes. Det är en rimlig slutsats att artikel 6.2–4 i direktiv 92/43/EEG är tillämpliga både på klassificerade områden och på områden som uppfyller kraven för klassificering, eftersom dessa bestämmelser är tillämpliga på särskilda skyddsområden från den dag då direktiv 92/43/EEG genomfördes.

1.4.2 Områden som inrättats på grundval av direktiv 92/43/EEG

Artikel 6.1 gäller särskilda bevarandemråden. Ett sådant område inrättas enligt artikel 4.4 genom att medlemsstaten utser området till särskilt bevarandemråde. Detta kan ske först sedan området har antagits som ett område av gemenskapsintresse enligt artikel 4.2. Ett område av gemenskapsintresse skall ”så snart som möjligt och senast inom sex år” utses till särskilt bevarandemråde. Detta innebär att sista dag för utseende av särskilda bevarandemråden – och därmed för uppfyllande av bestämmelserna i artikel 6.1 – är den 10 juni 2004.



Artikel 4.5 har följande lydelse:

”Så snart ett område har förts upp på den lista som avses i punkt 2 tredje stycket skall det omfattas av bestämmelserna i artikel 6.2–4.”

Till skillnad från artikel 6.1, som bara är tillämplig när ett område av gemenskapsintresse har utsetts till särskilt bevarandeområde, blir alltså punkterna 2–4 i artikeln tillämpliga så snart ett område klassificerats som område av gemenskapsintresse, dvs. innan området utsetts som särskilt bevarandeområde. Medlemsstaterna kan välja att tidigarelägga genomförandet av punkterna 2–4, och det finns redan nationella föreskrifter om sådant förtida genomförande.

Enligt artikel 4 skulle medlemsstaterna ha överlämnat de nationella listorna senast den 10 juni 1995, och kommissionen skulle ha antagit gemenskapslistan senast den 10 juni 1998. Listan kunde dock inte antas den 10 juni 1998, eftersom överlämnandet av de (fullständiga) nationella listorna är försenat.

Av ordalydelsen till direktiv 92/43/EEG tycks följa att medlemsstaterna inte behöver bry sig om bestämmelserna i artikel 6 innan gemenskapslistan antagits. Det finns dock andra bestämmelser i gemenskapslagstiftningen som måste beaktas i den tolkning EG-domstolen gett dem.

Artikel 10 (f.d. artikel 5) i Fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen har följande lydelse:

”Medlemsstaterna skall vidta alla lämpliga åtgärder, både allmänna och särskilda, för att säkerställa att de skyldigheter fullgörs som följer av detta fördrag eller av åtgärder som vidtagits av gemenskapens institutioner. Medlemsstaterna skall underlätta att gemenskapens uppgifter fullgörs. De skall avstå från varje åtgärd som kan äventyra att fördragets mål uppnås.”

EG-domstolen har vid flera tillfällen slagit fast att nationella myndigheter vid tolkningen av nationell rätt i det längsta skall se till att ett direktivs syfte uppfylls, även om det inte finns några genomförandebestämmelser eller om de skyldigheter som följer av direktivet inte uppfyllts.

EG-domstolen fastställde vidare i *Santoña Marshes*-fallet att det faktum att en medlemsstat inte klassificerat ett område som särskilt skyddsområde inte frigör medlemsstaten från skyldigheten att skydda områden som enligt vetenskapliga kriterier bör skyddas. Det är möjligt att denna princip kan användas analogt på frågor som uppkommer vid tillämpningen av direktiv 92/43/EEG.

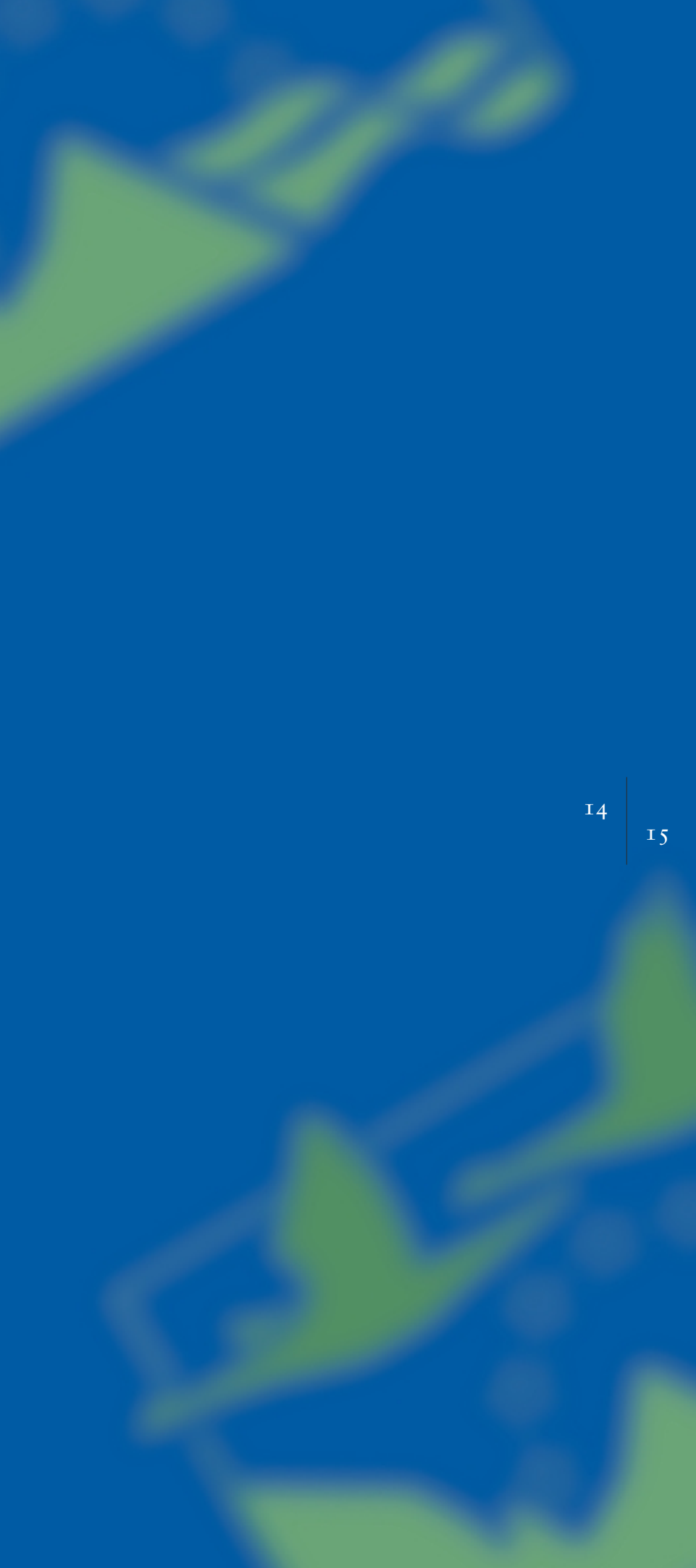
Mot bakgrund av detta bör medlemsstaternas myndigheter se till att områden som finns med på deras listor över förslag till områden av gemenskapsintresse inte försämrats innan gemenskapslistan över områden av gemenskapsintresse antagits. Om den nationella listan inte är fullständig bör myndigheterna också se till att områden, som enligt vetenskapliga uppgifter grundade på kriterierna i bilaga 3 till direktiv 92/43/EEG borde vara upptagna på listan, inte heller försämrats. Ett förslag av praktisk natur är att på ett korrekt sätt använda sig av miljökonsekvensbedömningar enligt direktiv 85/337/EEG (bedömning av inverkan) när det gäller projekt som kan vara farliga. EG-domstolen har redan bekräftat att känsliga naturområden skall beaktas när det avgörs om ett projekt bör genomgå en miljökonsekvensbedömning enligt detta direktiv (se punkt 4 i bilaga I).

Resonemanget ovan kan sammanfattas på följande sätt:

Områdets status	Innan området utsetts till område av gemenskapsintresse	Område av gemenskapsintresse	Särskilt bevarandeområde
Tidsfristen går ut enligt direktivet	Juni 1995	Juni 1998	Juni 2004
Artikel 6 – tillämplighet	Frivilligt beträffande 6.1–4, försämring av områden bör undvikas	6.2–4	6.1–4

När gemenskapslistan väl är antagen kommer rättslaget när det gäller tillämpningen av artikel 6.1–4 att förtydligas. Rekommendationen att provisoriskt skydda områden behövs då inte längre.

När det gäller områden som inrättas på grundval av direktiv 92/43/EEG har medlemsstaterna vissa skyldigheter att handla på ett sådant sätt att direktivets syfte inte äventyras. Detta gäller särskilt efter det att tidsfristen för antagandet av gemenskapslistan gick ut den 10 juni 1998. Trots att det inte finns någon gemenskapslista rekommenderas medlemsstaternas myndigheter att avhålla sig från verksamhet som kan innebära att ett område som finns med på den nationella listan försämras. Om någon fullständig nationell lista inte har lämnats in gäller rekommendationen även områden som med tillämpning av de vetenskapliga kriterierna i direktivet uppenbarligen borde ha varit med på den nationella listan.



2. Artikel 6.1

Förtydligande av begreppen *åtgärder för bevarande, lagar och andra författningar eller avtal, och skötsel- och förvaltningsplaner*

2.1 TEXTEN

”För de särskilda bevarandeområdena skall medlemsstaterna vidta nödvändiga åtgärder för bevarande, vilket om så krävs innefattar utarbetande av lämpliga skötsel- och förvaltningsplaner särskilt för områdena eller integrerade i andra utvecklingsplaner, samt lämpliga lagar och andra författningar eller avtal, som motsvarar de ekologiska behoven hos de livsmiljötyper i bilaga 1 och de arter i bilaga 2 som finns i områdena.”



2.2 TILLÄMPNINGSSOMRÅDE

Punkt 1 i artikel 6 innehåller bestämmelser om att medlemsstaterna måste inrätta ett övergripande bevarandesystem för särskilda bevarandeområden.

Följande gäller för punkt 1:

- Punkten handlar om **positiva bevarandeåtgärder** (skötsel- eller förvaltningsplaner respektive lagar och andra författningar eller avtal) för att uppnå direktivets övergripande mål. Punkt 1 skiljer sig därmed från de andra punkterna i artikeln, som handlar om förebyggande åtgärder för att förhindra försämringar, störningar och betydande påverkan beträffande Natura 2000-områden.
- Punkten är **referens** för logiken och den allmänna tolkningen av hela artikel 6. Om de tre följande punkterna skall kunna läsas korrekt och förstås måste den första punkten först läsas och förstås.
- Punkten fastställer ett övergripande bevarandesystem som gäller **alla** särskilda bevarandeområden som ingår i Natura 2000-nätet (utan undantag) och **alla** de livsmiljöer och arter som anges i bilaga 1 respektive 2 och som förekommer i området, utom de som på den standardiserade datablanketten för Natura 2000 uppges förekomma i obetydlig utsträckning (se avsnitt 4.5.3).
- Punkten gäller bara särskilda bevarandeområden och, till skillnad från punkterna 2–4, inte särskilda skyddsområden. På detta vis fastställer lagstiftaren
 - ett system för särskilda åtgärder för bevarande av områden som klassificerats som särskilda skyddsområden enligt artikel 4.1–2 i fågeldirektivet,
 - ett system för åtgärder för bevarande av områden som utsetts som särskilda bevarandeområden enligt artikel 6.1 i livsmiljödirektivet.
- Punkten återknyter till artikel 2.3, där det anges att åtgärder ”skall ta hänsyn till ekonomiska, sociala och kulturella behov och till regionala och lokala särdrag”.

Medlemsstaterna är skyldiga att vidta åtgärder för bevarande för alla särskilda bevarandeområden. Det är fråga om positiva bevarande åtgärder som skall gälla alla de livsmiljöer och arter som anges i bilaga 1 respektive 2 och som förekommer i områdena, utom de som förekommer i obetydlig utsträckning enligt den standardiserade datablanketten för Natura 2000.

2.3 VAD INNEBÄR ”NÖDVÄNDIGA ÅTGÄRDER FÖR BEVARANDE”?

2.3.1 Bevarandekonceptet

Bevarandekonceptet dyker upp i det sjätte stycket i ingressen till direktivet: *”För att säkerställa att en gynnsam bevarandestatus återställs eller upprätthålls hos livsmiljöer och arter av gemenskapsintresse är det nödvändigt att utse särskilda bevarandeområden för att kunna skapa ett sammanhängande europeiskt ekologiskt nät enligt en fastställd tidsplan”*. Det kommer igen i det åttonde stycket: *”De åtgärder som är nödvändiga för att målsättningen vad gäller bevarandet skall kunna uppnås bör genomföras inom vart och ett av de utsedda områdena”*.

Det definieras sedan i artikel 1 a: *”a) bevarande: de åtgärder som är nödvändiga för att bibehålla eller återställa en gynnsam status enligt definitionen i e) och i) hos livsmiljöer och för populationer av arter av vilda djur och växter”*.

Medlemsstaterna skall vidta nödvändiga åtgärder för bevarande för att uppnå direktivets allmänna syfte, som anges i artikel 2.1: *”Syftet med detta direktiv är att bidra till att säkerställa den biologiska mångfalden genom bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter i medlemsstaternas europeiska territorium som omfattas av fördraget”*. Det föreligger alltså **en skyldighet att prestera ett resultat**.

I artikel 2.2 anges att de åtgärder som vidtas enligt direktivet skall ha ett visst syfte: *”Åtgärder som vidtas i enlighet med detta direktiv skall syfta till att bibehålla eller återställa en gynnsam bevarandestatus hos livsmiljöer samt arter av vilda djur och växter av gemenskapsintresse”*. Åtgärderna skall enligt artikel 2.3 *”ta hänsyn till ekonomiska, sociala och kulturella behov och till regionala och lokala särdrag”*.

Enligt artikel 3 skall Natura 2000-nätet *”bestå av områden med de livsmiljötyper som finns förtecknade i bilaga 1 och habitat för de arter som finns förtecknade i bilaga 2”*, vilket skall leda till att det i artikel 2.2 angivna syftet uppnås.

De nödvändiga åtgärderna för bevarande måste alltså vara avsedda att bibehålla eller återställa en gynnsam bevarandestatus hos livsmiljötyper och arter av gemenskapsintresse. De hänger ihop med direktivets övergripande mål, som också gäller för det Natura 2000-nät som inrättas genom artikel 3.

Uppnåendet av det syfte som anges i artikel 2.1 beror i stor utsträckning på de åtgärder för bevarande som medlemsstaterna skall vidta för att bibehålla eller återställa livsmiljötyper och arter till en gynnsam bevarandestatus. Åtgärderna genomförs genom Natura 2000-nätet, som definieras i artikel 3.1, med hänsyn till ekonomiska, sociala och kulturella behov och till regionala och lokala särdrag.

2.3.2 Bevarandestatus

Begreppet *bevarandestatus* definieras i artikel 1 i direktivet:

- För *livsmiljöer* anges i artikel 1 e att begreppet betyder *”summan av de faktorer som påverkar en livsmiljö och dess typiska arter och som på lång sikt kan påverka dess naturliga utbredning, struktur och funktion samt de typiska arternas överlevnad på lång sikt ...”*
- För *arter* anges i artikel 1 i att begreppet betyder *”summan av de faktorer som påverkar den berörda arten och som på lång sikt kan påverka den naturliga utbredningen och mängden hos dess populationer ...”*

Medlemsstaterna måste därför beakta alla former av påverkan från omgivningen (luft, vatten, jordmån, land) som inverkar på habitatet och arterna inom området.

Gynnsam bevarandestatus definieras i artikel 1 e för livsmiljöer och i artikel 1 i för arter:

- En livsmiljös bevarandestatus anses gynnsam när
 - *”dess naturliga utbredningsområde och de ytor den täcker inom detta område är stabila eller ökande, och*
 - *den särskilda struktur och de särskilda funktioner som är nödvändiga för att den skall kunna bibehållas på lång sikt finns, och sannolikt kommer att finnas under en överskådlig framtid, och*
 - *bevarandestatusen hos dess typiska arter är gynnsam enligt definitionen i i.”*



— Bevarandestatusen för en art anses "gynnsam" när

- "uppgifter om den berörda artens populationsutveckling visar att arten på lång sikt kommer att förbli en livskraftig del av sin livsmiljö, och
- artens naturliga utbredningsområde varken minskar eller sannolikt kommer att minska inom en över-skådlig framtid, och
- det finns, och sannolikt kommer att fortsätta att finnas, en tillräckligt stor livsmiljö för att artens populationer skall bibehållas på lång sikt".

En livsmiljös eller en arts gynnsamma bevarandestatus måste enligt punkterna e och i i artikel 1 ses över hela sitt naturliga utbredningsområde, dvs. på biogeografisk nivå och därmed på Natura 2000-nät-nivå. Bedömningen av om bevarandestatusen är gynnsam måste dock göras för varje område, eftersom nätets ekologiska sammanhängande beror på hur vart och ett av områdena i nätet ser ut och bevarandestatusen för de livsmiljötyper och arter som finns i områdena.

Bevarandestatusen för livsmiljötyper och arter inom ett område bedöms med ledning av ett antal kriterier som anges i artikel 1 i direktivet. Bedömningen görs både för varje område och på Natura 2000-nivå.

2.3.3 Ekologiska behov

I punkt 1 i artikel 6 anges att nödvändiga åtgärder för bevarande skall motsvara "de ekologiska behoven hos de livsmiljötyper i bilaga 1 och de arter i bilaga 2 som finns i områdena". Medlemsstaterna måste alltså välja sina åtgärder för bevarande med ledning av de ekologiska behoven hos livsmiljötyperna och arterna.

Direktivet innehåller inte någon definition av "ekologiska behov", men syftet med punkt 1 och dess sammanhang visar att begreppet omfattar det ekologiska behovet av vissa abiotiska eller biotiska faktorer som är nödvändiga för att en gynnsam bevarandestatus för livsmiljöer och arter skall uppnås, inbegripet samspelet med omgivningarna (luft, vatten, jordmån, växtlighet m.m.).

Behoven kan bara fastställas med hjälp av vetenskapliga fakta och från fall till fall för de livsmiljötyper och arter som anges i bilaga 1 respektive 2 och de områden där livsmiljöerna och arterna finns. Dessa fakta krävs för att åtgärder för bevarande skall kunna fastställas i det enskilda fallet.

De ekologiska behoven kan variera mellan olika arter, men också inom samma art mellan olika områden.

Till exempel varierar de ekologiska behoven för fladdermöss (som finns med i bilaga 2 till direktivet) mellan övervintringen (då de håller till i underjordisk miljö, i hålrum eller bon) och den aktiva perioden, som börjar på våren (då de lämnar vinterkvarteren och åter börjar jaga insekter).

För amfibien *Triturus cristatus* (som också finns med i bilaga 2) varierar de ekologiska behoven under livscykeln. Arten övervintrar i marken (i håligheter och sprickor) och lägger ägg i dammar under våren och den tidiga sommaren. Den lämnar sedan vattenmiljön och lever på land under sommaren och hösten. De ekologiska behoven för arten kan alltså variera beroende på livsmiljön (land eller vatten).

Det är **medlemsstaterna som har ansvaret** för att ta reda på de ekologiska behoven hos de livsmiljötyper och arter som anges i bilaga 1 respektive 2 och som finns i området. Medlemsstaterna kan utbyta erfarenheter i frågan med hjälp från Europeiska kommissionen och Europeiska miljöbyrå – European Topic Centre for Nature Conservation.

Åtgärder för bevarande skall motsvara de ekologiska behoven hos de livsmiljötyper och arter som anges i bilaga 1 respektive 2 och som finns i området. De ekologiska behoven för livsmiljötyperna och arterna omfattar de ekologiska behov som måste tillfredsställas för att de skall få en gynnsam bevarandestatus. Behoven kan bara fastställas från fall till fall och utifrån vetenskapliga fakta.

2.4 HUR KAN NÖDVÄNDIGA ÅTGÄRDER FÖR BEVARANDE SE UT?

Åtgärder för bevarande kan ta åtminstone två olika former: *”lämpliga lagar och andra författningar eller avtal”* eller, *”om så krävs (...) lämpliga skötsel- och förvaltningsplaner”*.

2.4.1 Skötsel- och förvaltningsplaner

Nödvändiga åtgärder för bevarande kan, om så krävs, *”innefatta utarbetande av lämpliga skötsel- och förvaltningsplaner särskilt för områdena eller integrerade i andra utvecklingsplaner”*. Sådana planer bör ta upp alla planerade åtgärder. Åtgärder som inte planerats omfattas av punkterna 3 och 4 i artikel 6.

Lydelsen *”om så krävs”* visar att det inte alltid måste finnas skötsel- och förvaltningsplaner. Om en medlemsstat väljer att utarbeta planer är det ofta lämpligt att fastställa dem innan de andra åtgärderna i punkt 1 avslutas. Detta gäller särskilt avtal, som ofta innebär förbindelser mellan den behöriga myndigheten och enskilda jordägare och som kommer att vara begränsade till enstaka jordegendomar som vanligen är mindre än området. Skötsel- och förvaltningsplaner inriktade på området tillhandahåller då en vidare ram, och planerna kan utgöra en bra utgångspunkt för utformningen av detaljerna i avtalet.

Skötsel- och förvaltningsplaner skall vara utarbetade *”särskilt för områdena”*, alltså för områden i Natura 2000-nätet, **eller** *”integrerade i andra utvecklingsplaner”*. Den senare bestämmelsen är förenlig med principen om att miljön skall integreras i övrig gemenskapspolitik. Integrationen måste bidra till Natura 2000-nätets sammanhängande (se artikel 3.1). Det kan dock komma att bli nödvändigt att tillämpa punkt 3 i artikel 6 på de aspekter av skötsel- och förvaltningsplaner som inte har att göra med skötseln och förvaltningen av bevarandet (se avsnitt 4.3.3 för kommentarer till punkt 3).

Det går inte att närmare ange vad skötsel- och förvaltningsplanerna skall innehålla, men i bilaga II till detta dokument finns ett antal viktiga punkter som bör beaktas när planerna dras upp. I bilaga II a finns vidare en vägledande lista på Life-Natur-projekt där man utarbetat skötsel- och förvaltningsplaner eller andra lagar och författningar eller avtal (se nedan) inriktade på bevarande av områden.

Medlemsstaterna kan upprätta skötsel- och förvaltningsplaner som interagerar med andra typer av åtgärder. Det är inte alltid nödvändigt att upprätta sådana planer, men de skall, om de används, beakta varje områdes särskilda egenskaper och samtliga planerade aktiviteter. Planerna kan utgöra särskilda dokument eller ingå i andra utvecklingsplaner.



2.4.2 Lagar och andra författningar eller avtal

Formuleringen "om så krävs" syftar bara på skötsel- och förvaltningsplanerna, och gäller inte lagar och andra författningar eller avtal. En medlemsstat som anser att några planer inte behövs är alltså ändå skyldig att vidta åtgärder beträffande lagar och andra författningar eller avtal.

Uppdelningen i tre kategorier av åtgärder måste ses i ett brett perspektiv. Flera olika åtgärder lämpar sig för att uppnå direktivets syfte. Det gäller i princip åtgärder som innebär att **en handling utförs**, men det kan i sällsynta fall också handla om åtgärder där **ingen handling behövs**. Det behöver inte vara nya åtgärder, eftersom redan befintliga åtgärder kan vara tillräckliga.

Bland de åtgärder som kräver viss handling är åtgärder beträffande jordbruks- och skogsmiljö bra exempel på hur socioekonomiska aspekter kan beaktas – vilket krävs i artikel 2.3.

1. *Åtgärder angående jordbruksmiljön:* När det gäller vissa delvis naturliga livsmiljöer skapade av människan (ur bilaga 1, t.ex. ängar och betesmark) och arter (ur bilaga 2) som finns i sådana områden kommer de avtal som sluts med jordbrukarna enligt den nya förordningen om utveckling på landsbygden⁽⁹⁾ att i de flesta fall vara en tillräcklig avtalsåtgärd för att bibehålla gynnsam bevarandestatus.
2. *Åtgärder angående skogsmiljön:* Ett exempel på en lämplig åtgärd är när ett skogsföretag tar ett initiativ inom ramen för en särskild certifieringsordning, under förutsättning att den gynnsamma bevarandestatusen bibehålls.

20

21

Alla lämpliga gemenskapsfonder (Life, fonder för utveckling på landsbygden, regionalfonder m.fl.) bör kunna användas för genomförande av denna typ av åtgärder.

I enlighet med subsidiaritetsprincipen avgör medlemsstaten vilken typ av åtgärd – lagar och andra författningar eller avtal (eller t.o.m. skötsel- och förvaltningsplaner) – som skall användas. Medlemsstaten måste dock välja minst en av kategorierna (dvs. lag, annan författning eller avtal).

Åtgärderna är inte rangordnade. För ett Natura 2000-område kan medlemsstaten alltså välja att använda sig av en enda typ av åtgärd (t.ex. bara avtal) eller en kombination (t.ex. av lagar och avtal där valet görs med utgångspunkt i de frågor rörande bevarandet som är aktuella för de livsmiljöer och arter som anges i bilaga 1 respektive 2 och som finns i området). Utöver de obligatoriska åtgärderna kan medlemsstaten upprätta och genomföra skötsel- och förvaltningsplaner.

Åtgärderna ur de tre kategorierna skall vara "lämpliga". Det definieras inte i direktivet vad som är att betrakta som lämpligt. I punkt 1 i artikel 6 är det dock fråga om lagar och andra författningar eller avtal som gäller åtgärder för bevarande. Syftet med rekvisitet "lämpliga" är bara att erinra om att medlemsstaterna måste respektera direktivets övergripande mål oavsett vilken typ av åtgärd som används.

Om en medlemsstat väljer att använda sig av avtal måste den alltså avgöra vilka nödvändiga åtgärder för bevarande som "motsvarar de ekologiska behoven hos de livsmiljötyper i bilaga 1 och de arter i bilaga 2 som finns i områdena" och respektera direktivets övergripande syfte, såsom det definieras i artikel 2.1.

⁽⁹⁾ Rådets förordning (EG) nr 1257/1999 av den 17 maj 1999 (EGT L 160, 26.6.1999, s. 80).

När det gäller särskilda bevarandeområden skall medlemsstaterna använda sig av lämpliga lagar och andra författningar eller avtal. Åtgärderna skall enligt artikel 2.3 beakta de socioekonomiska behoven. De skall: a) motsvara de ekologiska behoven hos de livsmiljötyper och arter som anges i bilaga 1 respektive 2 och som finns i områdena, och b) uppfylla direktivets övergripande mål att bibehålla eller återställa en gynnsam bevarandestatus hos livsmiljöer och arter av vilda djur och växter av gemenskapsintresse.



3. Artikel 6.2

Förtydligande av begreppen *försämring, störningar*
och *betydande konsekvenser*

3.1 TEXTEN

”Medlemsstaterna skall i de särskilda bevarandeområdena vidta lämpliga åtgärder för att förhindra försämring av livsmiljöerna och habitaterna för arterna samt störningar av de arter för vilka områdena har utsetts, om sådana störningar kan ha betydande konsekvenser för målen med detta direktiv.”



3.2 TILLÄMPNINGSSOMRÅDE

Artikeln inleds med försiktighetsprincipen: *”Medlemsstaterna skall i de särskilda bevarandeområdena vidta lämpliga åtgärder för att förhindra försämring (...) samt störningar (...)”*.

Det rör sig om åtgärder som går utöver vanliga skötsel- och förvaltningsåtgärder för bevarande, som ju omfattas av artikelns första punkt. Orden *”förhindra”* och *”kan ha betydande konsekvenser”* betonar åtgärdernas förebyggande natur. Det går alltså inte vänta med åtgärder tills försämringen eller störningarna uppträtt (se vidare avsnitt 4.4.2 om tolkningen av *”kan påverka”* i punkt 3).

Artikeln skall tolkas så, att medlemsstaterna är skyldiga att vidta de lämpliga åtgärder de rimligen kan förväntas vidta för att förhindra betydande försämring eller störningar.

Denna punkt har en större räckvidd än punkterna 3 och 4, som bara gäller planer och projekt som kräver tillstånd. Punkten gäller alltså verksamhet som inte nödvändigtvis kräver tillstånd i förväg, t.ex. jordbruk och fiske.

Följande gäller för punkt 2:

- Punkten gäller **utan avbrott** för särskilda bevarandeområden. Det kan röra sig om verksamheter eller händelser som har pågått, pågår eller kommer att pågå (Exempel: om det är fråga om giftiga utsläpp i en våtmark betyder denna punkt att alla förebyggande åtgärder skulle ha vidtagits för att förhindra utsläppet, även om det inträffade långt från våtmarken). Om en verksamhet som redan pågår i ett särskilt bevarandeområde orsakar försämring av livsmiljöer eller störningar för de arter för vilka området utsetts, måste verksamheten omfattas av sådana nödvändiga åtgärder för bevarande som avses i första punkten. Det kan då bli nödvändigt att få slut på de negativa konsekvenserna antingen genom att stoppa verksamheten eller genom att vidta åtgärder för att begränsa konsekvenserna. Detta kan t.ex. innebära ekonomisk ersättning.
- **Punkten gäller inte bara avsiktliga handlingar**, utan omfattar också slumpmässiga händelser (eldsvådor, översvämningar osv.) som rimligen kan förutses. När det gäller katastrofer gäller en förpliktelse att vidta (relativa) försiktighetsåtgärder för att minska risken för sådana katastrofer som kan äventyra direktivets syfte.

Lagstiftaren har **avgränsat** medlemsstaternas ansvar:

- **Geografiska begränsningar:** Ansvaret gäller bara åtgärder som rör livsmiljöer och arter *”i de särskilda bevarandeområdena”*. Åtgärder kan dock behöva vidtas **utanför** de särskilda bevarandeområdena, t.ex. om yttre skeenden kan komma att påverka livsmiljöer och arter i de särskilda bevarandeområdena. I punkten sägs alltså att åtgärder skall **vidtas för att förhindra** försämring i de särskilda bevarandeområdena, inte att de skall **vidtas** i områdena.
- **Begränsningar när det gäller vilka livsmiljöer och arter som omfattas:** Åtgärder behöver bara vidtas beträffande de livsmiljöer och arter *”för vilka områdena utsetts”*, närmare bestämt de livsmiljöer och arter som angetts i den standardiserade datablanketten för Natura 2000-nätet (se avsnitt 2.2 och 4.5.3). Det är alltså inte fråga om allmänna åtgärder för bevarande, utan åtgärder som är inriktade på just de livsmiljöer och arter som gjorde att området utsågs till särskilt bevarandeområde. Vad som är att betrakta som störningar och försämring beror därmed på vilka uppgifter som medlemsstaten tillhandahållit och som använts för att göra nätet sammanhängande för de berörda livsmiljöerna och arterna.

Medlemsstaterna skall vidta förebyggande åtgärder för att undvika försämringar och störningar som beror på händelser som rimligen kan förutses. Åtgärderna gäller bara de livsmiljöer och arter för vilka området utsetts. Vid behov skall åtgärder vidtas också utanför området.

3.3 TILLÄMPAS BESTÄMMELSEN OLIKA FÖR FÖRSÄMRING OCH FÖR STÖRNING?

I artikel 6.2 specificeras att lämpliga åtgärder skall vidtas för att förhindra **störning av arter** "om sådana störningar kan ha betydande konsekvenser **för målen** med detta direktiv".

Störningen måste relateras till artens bevarandestatus i förhållande till direktivets mål. Medlemsstatens bedömning av om störningen är betydande måste alltså bygga på dessa mål.

När det gäller **försämring av livsmiljöer** nämner dock texten inte något samband med direktivets mål, utan anger bara att man måste förhindra försämring av livsmiljöerna och habitaten. Alla åtgärder som vidtas med anledning av direktivet måste dock stämma överens med direktivets mål och vara proportionerliga, och även försämring av livsmiljöer skall alltså vägas mot direktivets mål. Det är svårt att göra en konkret bedömning av försämringar utan att ha mätbara gränser att jämföra med. Genom att koppla ihop försämring med direktivets mål kan man använda artikel 1 för att få ledning när det gäller tolkningen av vad som är att betrakta som försämring.

Direktivets mål skall vägas in när man bedömer vad som utgör störning och försämring.

3.4 NÄR SKALL MEDLEMSSTATERNA VIDTA ÅTGÄRDER?

Toleransnivån är uppenbart olika för försämring av livsmiljöer och störning av arter:

- En **störning** skall vara **betydande**. Ett visst mått av störningar kan alltså tålas. Det är inte nödvändigt att visa att de betydande konsekvenserna säkert kommer att inträda, utan åtgärder skall vidtas om störningen *kan* få sådana konsekvenser. Detta avspeglar principerna om förebyggande och försiktighet.
- Någon liknande marginal finns inte för **försämringar**. Det finns dock ett visst utrymme när det gäller tolkningen av vad som kan anses vara försämring (se nedan).

Försämring innebär att livsmiljön försämras rent fysiskt. Den kan bedömas direkt med hjälp av ett antal indikatorer (se nedan) och kan t.ex. innebära att området förminsкас eller livsmiljöernas egenskaper ändras.

Störningarna däremot har inte några direkta fysiska effekter. Betydande störningar kan dock utlösa förändringar i de fysiska parametrarna, vilket leder till ett resultat som är detsamma som försämring. Störningar som är så betydande att denna typ av förändring uppstår kan bedömas med användning av indikatorerna för bevarandestatus (se nedan) på samma sätt som försämring.



Störningar bedöms på samma sätt som försämring om störningarna gör att indikatorerna för bevarandestatusen för de skyddade arterna förändras på ett sådant sätt att arternas bevarandestatus påverkas.

3.5 NÄR SKALL ÅTGÄRDER MOT STÖRNINGAR OCH FÖRSÄMRINGAR VIDTAS?

Åtgärderna skall först och främst vara **lämpliga**. De skall alltså vara förenliga med direktivets huvudsyfte att bidra till livsmiljöers och arters bevarandestatus med *”hänsyn till ekonomiska, sociala och kulturella behov och till regionala och lokala särdrag”*.

Bakgrunden till vad som är att betrakta som lämpliga åtgärder får man om man jämför vad som sägs i direktivets ingress med artikeltexten (se vidare avsnitt 2.3).

Störningar och försämringar skall, som nämnts i avsnitt 3.4, bedömas med beaktande av bevarandetanken. I artikel 3.1 anges vidare att Natura 2000-nätet består av **områden**, och är avsett att göra det möjligt att bibehålla en **gynnsam bevarandestatus** för livsmiljöerna och arterna i deras naturliga utbredningsområde.

Definitionen av *gynnsam bevarandestatus* i artikel 1 i direktivet kan användas som måttstock för vad som är att betrakta som acceptabla störningar och försämringar enligt direktivet och om de lämpliga åtgärderna genomförts ordentligt (se nedan).

Vid bedömningen av bevarandestatusen för livsmiljöer och arter i ett område skall områdets bidrag till Natura 2000-nätets ekologiska sammanhängande jämföras med ett av följande:

- Den status livsmiljön eller arten hade när uppgifterna om området i den standardiserade datablanketten för Natura 2000-nätet överfördes (se avsnitt 4.5.3), om denna bevarandestatus är gynnsam.
- Syftet att förbättra den bevarandestatus som angavs när Natura 2000-nätet inrättades. Om en medlemsstat måste föreslå klassificering av livsmiljöer som har en bevarandestatus som inte är gynnsam, så är det logiskt att tänka sig att återställandemålen för dessa livsmiljöer kommer att sättas så att de blir hållbara. När gemenskapsfinansiering beviljas för att förbättra bevarandestatusen för livsmiljöer och arter i ett område är det denna förbättrade status som skall beaktas.

Bevarandestatusen skall avspegla den dynamiska naturen hos de livsmiljöer och arter som finns i ett område. Det är därför viktigt att betona vikten av den övervakning av bevarandestatusen hos livsmiljöerna och arterna som föreskrivs i artikel 11.

Försämringar och störningar skall bedömas med beaktande av livsmiljöernas och arternas bevarandestatus. Bibehållandet av den gynnsamma bevarandestatusen hos ett område skall bedömas med utgångspunkt i de uppgifter som angavs i den standardiserade datablanketten när det föreslogs att området skulle väljas eller utses. Områdets bidrag till Natura 2000-nätets ekologiska sammanhängande skall också beaktas. Detta skall tolkas på ett dynamiskt sätt beroende på hur bevarandestatusen för livsmiljöer och arter utvecklas.

3.6 INDIKATORER FÖR STÖRNING OCH FÖRSÄMRING

De omständigheter som ger upphov till störning och försämring är väl definierade. Medlemsstaterna skall dock bedöma omständigheterna med beaktande av å ena sidan den allmänna bevarandestatusen för de livsmiljöer och arter det är fråga om (på biogeografisk nivå) och å andra sidan de lokala omständigheterna (i området). I regel bedöms störningar eller försämringar i ett område från fall till fall med hjälp av indikatorer (se nedan), med beaktande av deras förändring i värde. Detta jämförs med a) livsmiljöns eller artens bevarandestatus, och b) i vilken utsträckning området bidrar till Natura 2000-nätets sammanhängande.

3.6.1 Försämring av livsmiljöer

Försämring innebär att en livsmiljö försämras rent fysiskt. Definitionen av bevarandestatus (artikel 1 e, se även avsnitt 2.3) innebär att medlemsstaten måste beakta alla faktorer som påverkar den miljö där livsmiljön finns (utrymme, vatten, luft, jordmån). En försämring anses ha inträtt om dessa faktorer gör att livsmiljöns bevarandestatus blir mindre gynnsam.

När försämringen skall bedömas med beaktande av direktivets mål kan definitionen i artikel 1 e användas: **en livsmiljöns bevarandestatus anses gynnsam när**

— *”dess naturliga utbredningsområde och de ytor den täcker inom detta område är stabila eller ökande,”*

Allt som bidrar till att minska ytan för en livsmiljö för vilken området utsetts kan alltså betraktas som en försämring. Till exempel måste betydelsen av minskningen av livsmiljöns yta bedömas i relation till livsmiljöns del av områdets hela yta. Bedömningen skall göras mot bakgrund av livsmiljöns bevarandestatus.

— *”den särskilda struktur och de särskilda funktioner som är nödvändiga för att den skall kunna bibehållas på lång sikt finns, och sannolikt kommer att finnas under en överskådlig framtid”.*

Alla försämringar beträffande de faktorer som krävs för det långsiktiga bibehållandet av livsmiljön kan anses som försämring.

Vad som är viktigt för det långsiktiga bibehållandet beror på livsmiljön (gemensamma indikatorer för bedömning av dessa beståndsdelar för varje livsmiljötyp hade kommit väl till pass). Medlemsstaterna måste känna till behoven (genom att utföra undersökningar, samlar in uppgifter m.m.), eftersom de enligt punkt 1 skall vidta åtgärder *”som motsvarar de ekologiska behoven hos de livsmiljötyper i bilaga 1 och de arter i bilaga 2 som finns i områdena”.*

— *”bevarandestatusen hos dess typiska arter är gynnsam enligt definitionen i i”;* se vidare avsnitt 2.3 för definitionen i artikel 1 i.

En försämring av en livsmiljö uppstår när den yta som omfattas av livsmiljön i ett område minskar. Det kan också vara fråga om en försämring (i förhållande till den ursprungliga statusen) av de särskilda strukturer eller funktioner som krävs för långsiktigt bibehållande eller god bevarandestatus för de arter som är typiska för livsmiljön. Bedömningen görs med beaktande av områdets bidrag till Natura 2000-nätets sammanhängande.



3.6.2 Störning av arter

Till skillnad från vad som är fallet vid försämringar har störningar inte några direkta effekter för de fysiska omständigheterna i området. Störningarna gäller arter och är ofta begränsade i tid (buller, ljusstörningar m.m.). Störningens intensitet, varaktighet och frekvens är därför viktiga faktorer.

För att vara betydande måste störningen påverka bevarandestatusen. Bevarandestatus för arter definieras i artikel 1 i (se avsnitt 2.3).

Vid bedömning av om en störning är av betydelse i förhållande till direktivets mål kan man söka vägledning i definitionen i artikel 1 i. **En arts bevarandestatus anses gynnsam när**

— *”uppgifter om den berörda artens populationsutveckling visar att arten på lång sikt kommer att förbli en livskraftig del av sin livsmiljö”.*

Allt som bidrar till en långsiktig negativ populationsutveckling för arten i fråga i området kan betraktas som en betydande störning.

— *”artens naturliga utbredningsområde varken minskar eller sannolikt kommer att minska inom en överskådlig framtid”.*

Allt som bidrar till att artens naturliga utbredningsområde i området minskar eller kan komma att minska kan betraktas som en betydande störning.

— *”det finns, och sannolikt kommer att fortsätta att finnas, en tillräckligt stor livsmiljö för att artens populationer skall bibehållas på lång sikt”.*

Allt som bidrar till att storleken på artens livsmiljö i området minskar kan betraktas som en betydande störning.

Störning av en art har inträffat när uppgifter om populationsutvecklingen i området visar att arten inte längre är en livskraftig del av sin miljö. Bedömningen skall göras med beaktande av områdets bidrag till Natura 2000-nätets sammanhängande.

4. Artikel 6.3

Förtydligande av begreppen *planer eller projekt*, *betydande påverkan*, *lämpligt sätt för bedömning*, *målsättningen med bevarandet av området*, *behöriga myndigheter*, *allmänhetens åsikt* och *skada på området*.

4.1 TEXTEN

"Alla planer eller projekt som inte direkt hänger samman med eller är nödvändiga för skötseln och förvaltningen av ett område, men som enskilt eller i kombination med andra planer eller projekt kan påverka området på ett betydande sätt, skall på lämpligt sätt bedömas med avseende på konsekvenserna för målsättningen vad gäller bevarandet av området. Med ledning av slutsatserna från bedömningen av konsekvenserna för området och om inte annat följer av punkt 4, skall de behöriga nationella myndigheterna godkänna planen eller projektet först efter att ha försäkrat sig om att det berörda området inte kommer att ta skada och, om detta är lämpligt, efter att ha hört allmänhetens åsikt."



4.2 TILLÄMPNINGSSOMRÅDE

När det gäller syfte och sammanhang måste punkterna 3 och 4 i artikel 6 betraktas mot bakgrund av punkterna 1 och 2 (eller, när det gäller särskilda skyddsområden, punkterna 1 och 2 i artikel 4 i direktiv 79/409/EEG). Det är särskilt viktigt att komma ihåg att ett initiativ eller en verksamhet som inte omfattas av punkt 3 ändå måste vara förenlig med de andra punkterna.

Det kan hända att verksamhet som har goda ekologiska effekter eller annars är ekologiskt förenlig redan omfattas av punkterna 1 och 2 – t.ex. traditionella odlingsmetoder som stärker vissa livsmiljöer och arter. Punkterna 3 och 4 utgör ett slags modell för utvecklingen, genom att de anger under vilka omständigheter som planer och projekt som kan få negativa effekter ändå kan tillåtas. Genom dessa bestämmelser kan alltså negativa ekonomiska effekter och andra icke-ekologiska krav balanseras mot målsättningen med bevarandet.

I punkterna 3 och 4 anges ett **stegvist förfarande** för bedömningen av planer och projekt ⁽¹⁰⁾.

- a) Första steget, första meningen i punkt 3, utgörs av en konsekvensbedömning.
- b) Andra steget, andra meningen i punkt 3, innefattar beslut av behöriga nationella myndigheter.
- c) Tredje steget, punkt 4, aktualiseras om en plan eller ett projekt trots negativ konsekvensbedömning anses bära övervägande ytterligare.

Hur och när förfarandet skall tillämpas beror på flera olika faktorer, och varje steg (a–c) beror på det föregående.

Den **geografiska räckvidden** för punkt 3 är inte begränsad till planer och projekt som bara genomförs i, eller omfattar, ett skyddat område. Punkten gäller också sådant som sker utanför området men som troligen kommer att påverka det på ett betydande sätt.

30

31

I punkterna 3 och 4 i artikel 6 anges när planer och projekt som kan få negativa konsekvenser kan tillåtas. Verksamhet som inte omfattas av punkt 3 måste ändå uppfylla bestämmelserna i punkterna 1 och 2 – eller, när det gäller särskilda skyddsområden, punkterna 1 och 2 i artikel 4 i direktiv 79/409/EEG.

4.3 VAD BETYDER ”PLANER ELLER PROJEKT SOM INTE DIREKT HÄNGER SAMMAN MED ELLER ÄR NÖDVÄNDIGA FÖR SKÖTSELN OCH FÖRVALTNINGEN AV ETT OMRÅDE”?

Det definieras inte i direktiv 92/43/EEG vad som avses med plan och projekt, och därför måste vissa allmänna tolkningsprinciper övervägas. En viktig princip innebär att en enskild bestämmelse i gemenskapslagstiftningen skall tolkas efter ordalydelse, syfte och sammanhang.

Det finns två argument för att tolka begreppen plan och projekt extensivt:

- Begreppens räckvidd begränsas inte genom att det i direktivet hänvisas till särskilda typer av planer och projekt. Den viktigaste begränsningen är i stället huruvida planen eller projektet kan komma att påverka området på ett betydande sätt (se vidare punkt 5 i bilaga I).

⁽¹⁰⁾ Ett förenklat flödesschema för detta förfarande finns i bilaga III till detta dokument.

— Punkt 2 förblir tillämplig på verksamhet som inte omfattas av punkterna 3 och 4. Detta innebär att en snävare definition av plan och projekt skulle begränsa de medel som står till buds för att göra avvägningar mellan bevarandebördet och skadliga intressen som inte har med bevarandet att göra. Detta kan leda till oproportionerliga och inkonsekventa resultat.

4.3.1 Projekt

Stöd för den extensiva tolkningen av "projekt" står att finna i **direktiv 85/337/EEG om bedömning av inverkan på miljön av vissa offentliga och privata projekt** (ändrat genom direktiv 97/11/EG)⁽¹¹⁾. Detta direktiv har ett liknande sammanhang och anger regler för bedömning av projekt som har en betydande påverkan på miljön. I artikel 1.2 i det direktivet definieras projekt som

*"— utförande av byggnads- eller anläggningsarbeten eller andra installationer eller arbeten,
— andra ingrepp i den naturliga omgivningen och i landskapet, inklusive mineralutvinning."*

Detta är en mycket vid definition (se punkt 6 i bilaga I) som inte är begränsad till fysiska byggnadsarbeten. En större intensifiering av jordbruket, som hotar att skada eller förstöra ett områdes delvis naturliga karaktär, kan tänkas omfattas.

4.3.2 Plan

Ordet "plan" kan ges en mycket vid betydelse⁽¹²⁾, vilket redan har påpekats i ett yttrande från generaladvokaten (se punkt 7 i bilaga I).

Planer för markanvändning omfattas uppenbarligen. Vissa har direkt rättsverkan för markanvändning, andra har indirekt verkan. Regionala planer eller planer som omfattar stora områden är oftast inte direkt tillämpliga. De utgör i stället grunden för mera detaljerade planer eller fungerar som ram för exploateringsstillstånd, som i sin tur har direkt rättsverkan. Båda typer av planer för markanvändning omfattas av tillämpningsområdet för artikel 6.3 i den utsträckning det är troligt att de kommer att påverka ett Natura 2000-område på ett betydande sätt.

Sektorsplaner kan också tänkas omfattas i den utsträckning som det är troligt att de kommer att påverka ett Natura 2000-område på ett betydande sätt. Det kan till exempel röra sig om planer för transportnät, avfallshantering och vattenreglering.

Från dessa planer måste man dock hålla isär planer som är en form av politiska uttalanden, dvs. policydokument som ger uttryck för ett ministeriums eller en lägre myndighets allmänna politiska vilja eller avsikt. Som exempel kan nämnas en översiktsplan för hållbar utveckling i ett område eller en region i en medlemsstat. Denna typ av planer omfattas knappast av punkt 3. Detta blir särskilt tydligt om initiativ som härstammar ur sådana policydokument måste få formen av en plan för markanvändning eller sektorsplan innan de kan tillämpas. Om det finns ett klart och tydligt samband mellan innehållet i ett sådant initiativ och en trolig betydande påverkan på ett Natura 2000-område bör dock punkt 3 vara tillämplig.

Om ett eller flera projekt är löst förknippade med en plan, utan att planen reglerar detaljerna i projektet, skall projektdetaljer som inte omfattas av planen bedömas enligt punkt 3, oavsett om planen i sig har genomgått bedömningen.

⁽¹¹⁾ EGT L 175, 5.7.1985, s. 1, respektive EGT L 73, 14.3.1997, s. 5.

⁽¹²⁾ Kommissionen har lagt fram ett förslag till direktiv om bedömning av vissa planers och programs inverkan på miljön (KOM(96) 511 slutlig, ändrat förslag KOM(1999) 73) som kan ge ledning när begreppet plan diskuteras. I det sammanhanget kan både plan och program användas.



4.3.3 "... som inte direkt hänger samman med eller är nödvändiga för skötseln och förvaltningen"

Sammanhanget och syftet med artikel 6 visar tydligt att begreppet "skötsel och förvaltning" avser skötsel och förvaltning i samband med bevarande av ett område. Termen används alltså i den betydelse den har i punkt 1 i artikeln.

Bestämmelserna om skötsel- och förvaltningsplaner för bevarande i punkt 1 ger medlemsstaterna ett visst utrymme när det gäller planernas form. Planerna kan antingen utarbetas särskilt för områdena eller vara "integrerade i andra utvecklingsplaner". Man kan alltså ha rena skötsel- och förvaltningsplaner för bevarande, eller blandade planer som både gäller bevarande och annat.

Formuleringen "som inte direkt hänger samman med eller är nödvändiga för" innebär att det kan bli nödvändigt att bedöma planer eller projekt som innehåller både skötsel och förvaltning för bevarande och andra inslag.

Exempel: Kommersiell avverkning av skog kan utgöra en del av en skötsel- och förvaltningsplan för bevarande av ett skogsområde som utsetts till särskilt bevarandeområde. Den kommersiella dimensionen spelar ingen roll när det gäller skötseln och förvaltningen av bevarandet av området, men måste eventuellt bedömas.

Man kan tänka sig tillfällen då en plan eller ett projekt som är direkt förknippat med eller nödvändigt för skötseln och förvaltningen av ett område påverkar ett annat område.

Exempel: För att förbättra åtgärderna mot översvämning i ett område beslutar man att bygga en fördämning i ett annat område, vilket kan få negativa konsekvenser för det senare. I detta fall bör planen eller projektet bedömas utifrån det påverkade området.

Begreppet "projekt" bör ges en extensiv tolkning som omfattar både byggnadsarbeten och andra ingrepp i den naturliga miljön. Begreppet "plan" har också en vid betydelse, och omfattar bland annat planer för markanvändning och sektorsplaner eller program, men inte policyuttalanden. Planer och projekt som gäller skötsel och förvaltning för bevarande av ett område, antingen särskilt för området eller som en del av andra planer eller projekt, omfattas som regel inte av punkt 3 i artikel 6.

4.4 HUR AVGÖR MAN OM EN PLAN ELLER ETT PROJEKT "ENSKILT ELLER I KOMBINATION MED ANDRA PLANER ELLER PROJEKT KAN PÅVERKA OMRÅDET PÅ ETT BETYDANDE SÄTT"?

Frasen innehåller ett samband mellan orsak och verkan. Först måste man ta reda på vilka typer av konsekvenser som omfattas ("på ett betydande sätt"), och sedan ta reda på vad som troligen kommer att orsaka sådana konsekvenser ("enskilt eller i kombination (...) kan").

Avgörandet om en plan eller ett projekt troligen kommer att påverka ett område på ett betydande sätt får praktiska och rättsliga konsekvenser. Det är därför viktigt att denna fråga beaktas först när en plan eller ett projekt läggs fram, och att bedömningen håller för en vetenskaplig granskning av experter.

Förslag som troligen inte kommer att få några betydande konsekvenser kan handläggas utan att man går igenom de följande stegen i punkt 3 och 4. Medlemsstaterna bör dock kunna underbygga sin slutsats med goda skäl, och det är en god och klok rutin att dokumentera motiveringen.

4.4.1 "... på ett betydande sätt"

Vad som är att betrakta som betydande måste utredas noggrant. För det första används ordet i en objektiv kontext (det ges alltså inte något utrymme för godtyckliga bedömningar). För det andra måste alla ge ordet samma tolkning om Natura 2000-nätet skall kunna fungera på ett sammanhängande sätt.

Även om ordet "betydande" bör tolkas objektivt kan denna objektivitet inte helt skiljas från de särskilda egenskaperna och miljöförhållandena i det område som planen eller projektet gäller. Målsättningen för bevarandet av ett område och redan kända eller grundläggande uppgifter om området kan vara mycket viktiga för att närmare fastställa vad som är känsligt i fråga om bevarandet. En del av dessa uppgifter ingår i de upplysningar som lämnas i samband med urvalsprocessen för områden (artikel 4, se avsnitt 4.5.3). Det kan också tänkas att medlemsstaten har detaljerade skötsel- och förvaltningsplaner för bevarandet av området, där områdets olika grader av känslighet beskrivs.

Det som är "betydande" i ett område behöver alltså inte vara det i ett annat (se punkt 8 i bilaga I).

Exempel: En förlust av 100 m² livsmiljö kan vara betydande för ett litet område med sällsynta orkidéer, men utan betydelse för ett stort stäppområde.

Ordet "betydande" måste tolkas konkret. På samma gång måste vad som är betydande påverkan bedömas med beaktande av de särskilda egenskaperna och miljöförhållandena i det område som planen eller projektet gäller. Målsättningen för bevarandet av området måste särskilt beaktas.

4.4.2 "... kan påverka"

Det krävs inte **visshet** om att en plan eller ett projekt kommer att få betydande konsekvenser för att skyddsmekanismerna i artikel 6.3–4 skall utlösas, utan det räcker med att det finns en **sannolikhet** att så sker. I enlighet med försiktighetsprincipen kan man alltså inte underlåta att göra en bedömning med motiveringen att det inte är säkert att de betydande konsekvenserna kommer att inträffa.

Även här kan det hänvisas till direktiv 85/337/EEG, eftersom formuleringen "kan påverka området på ett betydande sätt" är nästan identisk med formuleringen av medlemsstaternas skyldighet att göra en konsekvensbedömning enligt det direktivet ⁽¹³⁾. Direktiv 85/337/EEG och ändringsdirektivet 97/11/EG innehåller ett antal faktorer som kan användas vid bedömningen av sannolikheten av att en plan eller

⁽¹³⁾ Se artikel 2.1 i direktiv 85/337/EEG.



ett projekt får betydande konsekvenser. Förslag som enligt direktiv 85/337/EEG skall bedömas på grund av att det bland annat troligen kommer att påverka ett Natura 2000-område på ett betydande sätt kan också komma att omfattas av bedömningskravet i punkt 3.

I artikel 2.1 i direktiv 85/337/EEG anges särskilt projektets art, storlek och lokalisering. I bilaga III till direktiv 97/11/EG anges att bland annat följande faktorer skall beaktas: projektets omfattning, alstrande av avfall, föroreningar och störningar, risken för olyckor, nuvarande markanvändning, naturresursernas relativa förekomst, kvalitet och förnyelseförmåga i området, "naturmiljöns absorptionsförmåga", med särskild uppmärksamhet på naturområden och områden som klassificerats eller skyddats i enlighet med direktiven 79/409/EEG och 92/43/EEG, de potentiella effekternas omfattning, effekternas betydelse och komplexitet, effekternas sannolikhet, effekternas varaktighet, vanlighet och reversibilitet.

Bestämmelsen gäller inte bara planer och projekt som finns **inom** området, utan det kan lika gärna röra sig om planer och projekt **utanför** området. Till exempel kan en våtmark skadas av ett dräneringsprojekt utanför våtmarkens gränser. Medlemsstaterna skall alltså både i lagstiftning och i praktiken se till att skyddsmekanismerna i punkt 3 tillämpas också när det gäller exploatering utanför Natura 2000-områden, men som kan komma att påverka förhållandena inne i området på ett betydande sätt.

Förfarandet i punkterna 3 och 4 i artikel 6 skall tillämpas när en plan eller ett projekt, i eller utanför området, sannolikt kommer att påverka området på ett betydande sätt. Det behöver alltså inte vara säkert att konsekvenserna inträffar.

34

35

4.4.3 "... enskilt eller i kombination med andra planer eller projekt"

Flera mindre konsekvenser som var för sig inte är betydande kan tillsammans innebära en betydande påverkan. Enligt punkt 3 skall därför den samlade effekten av andra planer och projekt beaktas. Det måste alltså fastställas vad som avses med andra planer eller projekt, men punkt 3 ger ingen närmare ledning.

Syftet med bestämmelsen är att samlade effekter, som ofta uppstår genom påverkan under en längre tid, skall kunna beaktas. Man kan här skilja på **slutförda, godkända men inte slutförda samt ännu ej föreslagna** planer eller projekt:

- Utöver påverkan från de planer eller projekt som är bedömningens huvudobjekt kan det i detta andra led av bedömningen vara lämpligt att titta på konsekvenserna från redan slutförda planer eller projekt. De omfattas inte av bedömningsplikten i punkt 3, men det är viktigt att de beaktas på något sätt om de fortsätter att påverka området och man kan peka på något mönster i den successiva nedgången för området som helhet betraktat.

Planer eller projekt som redan slutförts kan också omfattas av punkterna 1 och 2. Detta är fallet om konsekvenserna av planerna eller projekten fortsätter efter slutförandet och bevarandeåtgärder måste vidtas för att avhjälpa eller motverka konsekvenserna eller för att undvika försämring av livsmiljöer eller störning av arter.

- Planer eller projekt som har godkänts men inte genomförts eller slutförts omfattas sannolikt av bestämelsen.
- För att inte skapa osäkerhet om rättsläget bör bestämmelsens räckvidd begränsas till planer eller projekt som faktiskt föreslagits. Det måste samtidigt göras klart att en medlemsstat genom att överväga ett förslag till planer eller projekt inte skapar en presumtion att andra, ännu ej föreslagna planer eller projekt också kommer att behandlas positivt.

Exempel: Byggandet av ett bostadsområde får inte betydande konsekvenser och godkänns därför, men detta godkännande innebär inte att man kan utgå ifrån att tillstånd kommer att utfärdas också för byggandet av andra bostadsområden.

Vid bedömningen av om planer eller projekt troligen kommer att få betydande konsekvenser skall även den samlade effekten av kombinationer med andra planer eller projekt beaktas. Endast planer eller projekt som faktiskt föreslagits bör dock beaktas.

4.5 VAD AVSES MED ”PÅ LÄMPLIGT SÄTT BEDÖMAS MED AVSEENDE PÅ KONSEKVENSERNA FÖR MÅLSÄTTNINGEN VAD GÄLLER BEVARANDET AV OMRÅDET”?

Den ”lämpliga” bedömningen behöver preciseras när det gäller form och innehåll.

4.5.1 Bedömningens form

Både enligt direktiv 85/337/EEG och direktiv 92/43/EEG skall bedömningar göras när det finns en sannolikhet att betydande konsekvenser inträffar.

- EG-domstolen har vad direktiv 85/337/EEG beträffar betonat att platsens känslighet måste beaktas vid genomförandet och tillämpningen (se punkt 9 i bilaga I). Det är därför ofta lämpligt att göra en bedömning som uppfyller kraven i direktiv 85/337/EEG också när det är fråga om projekt som troligen får betydande konsekvenser för ett område som är skyddat enligt artikel 3 i direktiv 92/43/EEG.

Om en bedömning som görs med anledning av punkt 3 i artikel 6 görs i form av en konsekvensbedömning enligt direktiv 85/337/EEG, så kan man utgå ifrån att dokumentering och överskådlighet blir bra.

- Om en bedömning som görs med anledning av punkt 3 i artikel 6 inte görs i form av en bedömning enligt direktiv 85/337/EEG, så kan det diskuteras vad som är att betrakta som en lämplig form för konsekvensbedömningen.

Först och främst bör bedömningen **dokumenteras** och därmed också **motiveras**. Punkterna 3 och 4 innebär att besluten måste fattas med beaktande av särskild information om miljön. Om skälen till beslutet inte anges i dokumenteringen (dvs. om beslutet bara ger ett positivt eller negativt besked om planen eller projektet) uppfyller bedömningen inte sitt syfte och kan inte betraktas som gjord på lämpligt sätt.



Det är också viktigt **när** bedömningen görs, eftersom den är ett steg som föregår och utgör grunden för andra steg – särskilt i den del av bedömningen som innebär att en plan eller ett projekt godkänns eller avslås. Därför bör bedömningen bara innehålla vad som dokumenteras vid detta första steg. Om en plan eller ett projekt omarbetas innan något beslut har fattats kan givetvis bedömningen revideras (vid behov flera gånger). Myndigheter bör dock inte kunna göra tillägg till konsekvensbedömningen efter det att processen hunnit vidare till något av de efterföljande stegen i punkterna 3 och 4.

En bedömning som görs enligt direktiv 85/337/EEG (ändrat genom direktiv 97/11/EG) kan i vissa fall inrymma en bedömning som görs med anledning av punkt 3 i artikel 6. Bedömningen enligt punkt 3 i artikel 6, som utgör grunden för efterföljande steg, bör alltid dokumenteras och motiveras på ett sätt som gör att ett korrekt beslut kan fattas.

4.5.2 Bedömningens innehåll

En bedömning som görs med anledning av punkt 3 är mindre omfattande än en bedömning enligt direktiv 85/337/EEG, eftersom den är begränsad till konsekvenserna för området med beaktande av målsättningen för bevarandet av området.

I vissa fall kan det dock hända att de ekologiska följderna av en plan eller ett projekt inte kan bedömas ordentligt om inte de andra miljöfaktorer (mark, vatten, landskap m.m.) som anges i artikel 3 i direktiv 85/337/EEG bedöms samtidigt.

Även om bedömningen är helt inriktad på bevarande går det att dra lärdom av metoden i direktiv 85/337/EEG. En bedömning enligt det direktivet kan innehålla information om flera olika punkter, t.ex. en beskrivning av projektet, en beskrivning av vilka aspekter av miljön som troligen kommer att påverkas av projektet och en beskrivning av vilka betydande konsekvenser projektet troligen kommer att få ⁽¹⁴⁾.

Även om en bedömning som görs med anledning av punkt 3 i princip inte behöver gå utöver den berörda planen eller projektet för att söka alternativa lösningar eller åtgärder som kan begränsa konsekvenserna, kan det löna sig att göra det.

En utredning av **alternativa lösningar eller åtgärder som kan begränsa konsekvenserna** kan vara till god hjälp om man vill försäkra sig om att planen eller projektet inte kommer att få negativa konsekvenser för området som helhet betraktat.

Åtgärder för att begränsa konsekvenserna är åtgärder som syftar till att minimera eller helt undanröja de negativa följderna av en plan eller ett projekt under utförande eller efter slutförandet.

Åtgärder för att begränsa konsekvenserna är en väsentlig del av beskrivningen av en plan eller ett projekt. Den som lägger fram planen eller projektet kan samtidigt lägga fram förslag på sådana åtgärder, men det kan också vara ett krav från den behöriga nationella myndigheten. Åtgärderna kan innebära

— att särskilda datum eller tidsplaner bestäms för genomförandet (t.ex. att verksamheten skall ligga nere under en särskild arts parningssäsong),

⁽¹⁴⁾ I fotnot 1 i bilaga 3 till direktiv 85/337/EEG hänvisas till "den direkta inverkan, liksom i förekommande fall varje indirekt, sekundär, kumulativ, kort, medel eller långsiktig, bestående eller tillfällig, positiv eller negativ inverkan av projektet"; fotnot 1 i bilaga IV till direktiv 97/11/EG har samma lydelse.

- att det anges vilka maskiner eller verktyg som får användas och vilken typ av verksamhet som får bedrivas (t.ex. att ett visst mudderverk bara får användas på visst avstånd från stranden för att en viss känslig livsmiljö inte skall påverkas),
- att vissa delar av ett område inte får störas över huvud taget (t.ex. övervintringskvarter för en viss djurart).

Åtgärder för att begränsa konsekvenserna skiljer sig från rena kompensationsåtgärder (se avsnitt 5.4), men om de genomförs med förnuft begränsar de behovet av kompensationsåtgärder.

Även om en bred bedömning inte leder till slutsatsen att en plan eller ett projekt inte kommer ha några negativa effekter på ett område som helhet betraktat, kan man ur punkt 4 utläsa det praktiska värdet av en vid bedömning.

Alternativa lösningar blir av betydelse om man överväger att godkänna en plan eller ett projekt som kan få negativa konsekvenser (se vidare avsnitt 5.3.1). De kan också komma att behövas för att uppfylla de fristående kraven i direktiv 85/337/EEG.

Sammantagna kan dessa aspekter i idealfallet ses som en del av en upprepningsprocess, varigenom man försöker förbättra lokaliseringen och utformningen i fråga om en plan eller ett projekt på tidigast möjliga stadium.

När planer eller projekt enligt punkt 3 *skall bedömas i kombination med andra planer* eller projekt (se avsnitt 4.4.3) måste två saker särskilt beaktas när det gäller konsekvensbedömningens innehåll.

- Bedömningen bör ta upp just den aspekten att den plan eller det projekt som skall bedömas kan få betydande konsekvenser i kombination med andra planer eller projekt.
- Om flera planer eller projekt skall bedömas bör bedömningen av varje plan eller projekt innehålla uppgifter om och beakta övriga planer eller projekt som skall bedömas, i den utsträckning en kombination kan få betydande konsekvenser.

En konsekvensbedömning enligt artikel 6.3 skall vara inriktad på följderna för området med beaktande av målsättningen för bevarandet av området. Bedömningen kan med fördel göras med användning av metoden i direktiv 85/337/EEG. Till exempel kan en utredning av åtgärder som kan begränsa de negativa effekterna och av alternativa lösningar slå fast att planen eller projektet inte får några negativa följder för området. Planernas eller projektens konsekvenser i kombination med andra planer och projekt bör också tas upp i bedömningen.

4.5.3 Hur fastställs målsättningen med bevarandet?

Enligt artikel 4.1 skall medlemsstaterna *”föreslå en lista över områden och ange vilka livsmiljötyper i bilaga 1 och vilka på dess territorium inhemska arter i bilaga 2 som finns inom dessa områden”*. Enligt andra stycket skall upplysningarna inbegripa en karta över området, dess namn, läge och avgränsning samt de uppgifter som framkommit genom tillämpning av de kriterier som anges i bilaga 3 (etapp 1), och lämnas på en blankett som kommissionen utarbetat ⁽¹⁵⁾.

⁽¹⁵⁾ Standardiserad datablankett fastställd genom kommissionens beslut 97/266/EG av den 18 december 1996 (EGT L 17, 24.4.1997, s. 1).



De livsmiljöer och arter som finns i området och som anges i bilaga 1 respektive 2 skall anges på avsedd plats på blanketten. Upplysningarna ligger till grund för medlemsstatens fastställande av målsättningen med bevarandet, t.ex. i form av en skötsel- och förvaltningsplan. Områden upptas i nätverket för att livsmiljöerna och arterna skall skyddas. Det kan förekomma konkurrens mellan olika livsmiljötyper och arter, och det kan bli nödvändigt att prioritera när målsättningen fastställs (t.ex. genom att ge en prioriterad livsmiljötyp företräde framför en icke-prioriterad).

Livsmiljöer och arter som anges i bilaga 1 respektive 2, men som när blanketten skall fyllas i bara förekommer i obetydlig utsträckning i området, bör inte anses omfattas av målsättningen med bevarandet. Medlemsstaterna uppmanas också lämna upplysningar om andra viktiga arter än de som anges i bilaga 2 (punkt 3.3). Sådana upplysningar är dock utan betydelse när målsättningen fastställs.

De uppgifter som lämnas på den standardiserade datablankett som kommissionen utarbetat ligger till grund för medlemsstaternas fastställande av målsättningen med bevarandet av området.

4.6 BESLUTFATTANDE

4.6.1 Behöriga nationella myndigheter

Begreppet "nationell" används i detta uttryck som motsats till "gemenskapens" eller "internationell". Det är alltså inte bara fråga om myndigheter i den centrala förvaltningen, utan också regionala eller lokala myndigheter som deltar i beslutsfattandet beträffande planer eller projekt.

En domstol kan vara behörig myndighet om den kan fatta beslut om innehållet i en plan eller ett projekt som föreslagits och som omfattas av punkt 3.

Behöriga nationella myndigheter är de som kan godkänna eller tillstyrka en plan eller ett projekt.

4.6.2 När skall allmänhetens åsikt höras?

Det anges inte i direktiv 92/43/EEG när allmänhetens åsikt skall inhämtas. Detta samråd med allmänheten är dock ett viktigt inslag i direktiv 85/337/EEG. Alltså måste allmänheten höras när bedömningen görs i form av en bedömning enligt direktiv 85/337/EEG.

Det kan vara på sin plats att här erinra om de långsiktiga effekterna av Århuskonventionen ⁽¹⁶⁾, som betonar vikten av att samråda med allmänheten vid beslut som rör miljön.

Samråd med allmänheten bör övervägas med beaktande av direktiv 85/337/EEG och Århuskonventionen.

⁽¹⁶⁾ Konvention om tillgång till information, allmänhetens deltagande och möjlighet till rättslig prövning avseende miljöfrågor. Konventionen slöts i Århus i Danmark i juni 1998, och Europeiska gemenskapen var en av undertecknarna.

4.6.3 Skador på området som helhet betraktat

Sammanhanget och syftet med direktivet visar att "the integrity of the site"/skador på området som helhet betraktat (*översättarens anmärkning*: begreppet "integrity of the site" saknar direkt motsvarighet i den svenska översättningen av direktivet; konstruktionen "området som helhet betraktat" används i föreliggande dokument när det är fråga om kravet i punkt 3 att planen eller projektet bara får godkännas om myndigheterna försäkrat sig om att området *som helhet betraktat* inte kommer att ta skada), syftar på målsättningen med bevarandet av området (se punkt 4.5.3 ovan). En plan eller ett projekt omfattas inte av punkt 3 om det t.ex. bara får negativa följder för området som helhet betraktat ur ett visuellt hänseende, eller bara när det gäller livsmiljötyper och arter som inte finns upptagna i bilagorna 1 och 2 (under förutsättning att Natura 2000-nätets sammanhängande inte påverkas).

Begreppet *området som helhet betraktat* visar å andra sidan att fokus ligger på det enskilda området. Det är alltså inte godtagbart att förstöra ett område eller delar av det, och hävda att bevarandestatusen för de livsmiljötyper och arter som finns i området ändå kommer att vara gynnsam i medlemsstaten som helhet.

Begreppet *som helhet betraktat* kan tolkas som en kvalitet eller ett villkor som innebär helhet eller fullständighet. I ett dynamiskt ekologiskt sammanhang kan det också tolkas som motståndskraft och förmåga till återhämtning samt förmåga att utvecklas på ett sätt som är gynnsam för bevarandet.

"Området som helhet betraktat" har tolkats som "sammanhängandet hos områdets ekologiska struktur och funktion, över hela ytan och för alla livsmiljöer, komplex av livsmiljöer eller populationer av arter för vilka området är eller kommer att bli klassificerat" (17).

Ett område kan anses ha hög grad av helhet om den inneboende potentialen för att nå målsättningen för bevarandet av området uppnås, kapaciteten för självläkande och självförnyelse under dynamiska förhållanden bibehålls, och ett minimum av externt skötsel- och förvaltningsstöd behövs.

När det är fråga om *området som helhet betraktat* måste alltså ett antal faktorer beaktas, bl.a. möjligheten att följder uppträder på kort, medellång eller lång sikt.

Uttrycket "området som helhet betraktat" innefattar områdets ekologiska funktioner. Bedömningen av huruvida helheten påverkas negativt ska fokusera på bevarande av målet för området.

(17) PPG 9, Förenade kungarikets ministerium för miljön, oktober 1994.



5. Artikel 6.4

Förtydligande av begreppen *alternativa lösningar*, *tvingande orsaker som har ett väsentligt allmänintresse*, *kompensationsåtgärder*, *totalt sett sammanhängande* och *yttrande från kommissionen*

5.1 TEXTEN

”Om en plan eller ett projekt, på grund av att alternativa lösningar saknas, trots en negativ bedömning av konsekvenserna för området, måste genomföras av tvingande orsaker som har ett väsentligt allmänintresse, inbegripet orsaker av social eller ekonomisk karaktär, skall medlemsstaten vidta alla nödvändiga kompensationsåtgärder för att säkerställa att Natura 2000 totalt sett förblir sammanhängande.

Medlemsstaten skall underrätta kommissionen om de kompensationsåtgärder som vidtagits.

Om det berörda området innehåller en prioriterad livsmiljötyp eller en prioriterad art, är de enda faktorer som får beaktas sådana som berör människors hälsa eller den allmänna säkerheten, betydelsefulla konsekvenser för miljön eller, efter ett yttrande från kommissionen, andra tvingande orsaker som har ett allt överskuggande allmänintresse.”



5.2 TILLÄMPNINGSSOMRÅDE

Punkt 4 är en del av förfarandet för de nationella myndigheternas bedömning och tillståndsgivande för planer och projekt som troligen kommer att påverka särskilda bevarandeområden. Man kan göra två viktiga anmärkningar:

- Å ena sidan avses specialfall (undantag) under huvudregeln i punkt 3, vilken bara medger tillstånd till planer eller projekt som inte påverkar området som helhet betraktat.
- Å andra sidan avses att den praktiska tillämpningen måste göras stegvis och i den ordning som anges.

Enligt punkt 3 skall de behöriga nationella myndigheterna göra en bedömning av hur en plan eller ett projekt kommer att påverka ett område. På så sätt kan de bedöma den planerade åtgärdens konsekvenser för området som helhet betraktat. Vid en positiv bedömning, dvs. man bedömer att åtgärden med stor sannolikhet inte kommer att påverka området, kan myndigheten ge tillstånd till planen eller projektet. Vid en negativ bedömning skall förfarandet i punkt 4 följas. I tveksamma fall skall försiktighetsprincipen tillämpas och förfarandet i punkt 4 följas.

Eftersom punkt 4 utgör ett undantag till huvudregeln i punkt 3 **skall bestämmelsen tolkas restriktivt**. En förutsättning för tillämpning av artikel 6.4 är att alla rekvisiten är uppfyllda. Den som åberopar undantagen i artikeln har bevisbördan för att visa att rekvisiten i artikeln är uppfyllda.

Artikel 6.4 är tillämplig när resultatet av konsekvensbedömningen enligt artikel 6.3 ger ett negativt eller osäkert resultat. Stegen i punkt 4 måste tas i angiven ordning.

42

43

5.3 INLEDANDE ANMÄRKNINGAR

5.3.1 Utredning av alternativa lösningar

Det **första steget** i de behöriga myndigheternas prövning av en plan eller ett projekt är att utreda vilka alternativa lösningar som finns som innebär ett mindre intrång i området som helhet betraktat. Redan vid den bedömning som gjorts enligt artikel 6.3 bör sådana lösningar ha tagits fram. Det kan t.ex. röra sig om alternativa platser (sträckningar vid linjära exploateringar), annan skala, utformning eller process. Noll-alternativet bör också beaktas.

I enlighet med subsidiaritetsprincipen är det de behöriga nationella myndigheterna som skall jämföra de olika alternativen. Det skall betonas att kriterierna för jämförelsen skall avse frågor som rör bevarande och bibehållande av området som helhet betraktat och dess ekologiska funktioner. Under detta steg kan alltså inte andra bedömningskriterier (t.ex. ekonomiska) gå före ekologiska kriterier.

De behöriga nationella myndigheterna skall bedöma de alternativa lösningarna. Bedömningen skall göras med beaktande av målsättningen för områdets bevarande.

5.3.2 Utredning av tvingande orsaker som har ett väsentligt allmänintresse

Om det inte finns några alternativ – eller om alternativen innebär mer negativ miljöpåverkan i området – innebär det **andra steget** att de behöriga myndigheterna utreder om det finns några tvingande orsaker som har ett väsentligt allmänintresse, inbegripet sådana av social eller ekonomisk natur, som gör att planen eller projektet måste genomföras ändå.

Begreppet *”tvingande orsaker som har ett väsentligt allmänintresse”* definieras inte i direktivet. I det andra stycket i punkt 4 nämns dock människors hälsa, den allmänna säkerheten och betydelsefulla konsekvenser för miljön (*översättarens anmärkning*: den svenska översättningen av direktivet har ingen direkt motsvarighet till det engelska originalets *”beneficial”*; det rör sig alltså om konsekvenser som är *till fördel* för miljön) som exempel på tvingande orsaker som har ett väsentligt allmänintresse. När det gäller andra *”tvingande orsaker som har ett väsentligt allmänintresse”* som är av social eller ekonomisk natur, följer det tydligt av ordalydelsen att bara allmänna intressen (som kan drivas av offentliga eller privata organ) kan hävdas mot direktivets bevarandesyften. Projekt som **endast** gynnar ett företag eller enskilda omfattas alltså inte.

EG-domstolen har hittills inte gett några tydliga indikationer på hur begreppet skall tolkas. Det kan därför vara till hjälp att jämföra med andra områden av gemenskapsrätten där liknande begrepp används.

Begreppet *”tvingande krav”* utarbetades av EG-domstolen som ett undantag från principen om varors fria rörlighet. Bland de tvingande krav som innebär att nationella åtgärder som begränsar den fria rörligheten kan godtas nämnde domstolen folkhälsa, miljöskydd och berättigade mål för den ekonomiska och sociala politiken.

I gemenskapsrätten finns också begreppet *”tjänster av allmänt ekonomiskt intresse”*, som nämns i artikel 86.2 (f.d. 90.2) i fördraget. Genom artikeln undantas företag som tillhandahåller sådana tjänster under vissa förhållanden från konkurrensreglerna. I ett meddelande om tjänster i allmänhetens intresse i Europa ⁽¹⁸⁾ definierade kommissionen med beaktande av domstolens avgöranden tjänster av allmänt ekonomiskt intresse som *”tjänster som utförs i allmänhetens intresse på affärsmässiga grunder, och som därför från medlemsstaternas sida kan beläggas med sådana särskilda förpliktelser som kan gälla för offentliga tjänster”* ⁽¹⁹⁾. Detta omfattar i synnerhet en rad tjänster som rör transport-, energi- och kommunikationsnät.

Bestämmelsens struktur ger vid handen att de behöriga nationella myndigheterna bara får godkänna en plan eller ett projekt om de tvingande orsakerna väger tyngre än målsättningarna för bevarandet av området. Detta skall bedömas med beaktande av följande:

- a) Allmänhetens intresse måste vara **väsentligt**. Det kan alltså inte röra sig om vilket allmänintresse som helst av social eller ekonomisk natur, särskilt inte om man betänker vilka betydande intressen som skyddas av direktivet (se t.ex. fjärde stycket i ingressen om *”gemenskapens naturliga arv”*) (se punkt 10 i bilaga I).
- b) Det är rimligt att tänka sig att allmänhetens intresse bara kan vara väsentligt om det är **långsiktigt**. Kortsiktiga ekonomiska intressen eller andra intressen som bara skulle ge kortsiktiga fördelar för samhället räcker förmodligen inte för att de skall gå före de långsiktiga bevarandeintressen som skyddas av direktivet.

⁽¹⁸⁾ KOM(96) 443, 11.9.1996.

⁽¹⁹⁾ Förpliktelsen att tillhandahålla offentliga tjänster kännetecknas av vissa viktiga principer: kontinuitet, lika tillgång, allmängiltighet och öppenhet. De kan variera mellan medlemsstaterna beroende på bl.a. geografiska eller tekniska begränsningar, den politiska organisationen och förvaltningen, historia och tradition.



”Tvingande orsaker som har ett väsentligt allmänintresse, inbegripet orsaker av social eller ekonomisk karaktär” avser situationer där en plan eller ett projekt är oundgängligt för

- åtgärder eller politiska program som skall skydda grundläggande element i människors liv (hälsa, säkerhet och miljö),
- politiska program som är grundläggande för staten och samhället,
- åtgärder av ekonomisk eller social natur som rör de särskilda förpliktelserna i samband med offentliga tjänster.

5.4 KOMPENSATIONSÅTGÄRDER

5.4.1 Vad avses med kompensationsåtgärder och när skall de vidtas?

Begreppet *”kompensationsåtgärder”* definieras inte i direktivet. Med ledning av praxis kan man dock göra följande distinktioner:

- Åtgärder för att begränsa konsekvenserna i vid mening, avsedda att minimera eller helt få bort de negativa följderna för området (se avsnitt 4.5).
- Rena kompensationsåtgärder, som oberoende av projektet är avsedda att kompensera för påverkan på den livsmiljö som påverkas negativt av planen eller projektet. Trädplantering för att mildra följderna för landskapet kan t.ex. inte kompensera att en skogslivsmiljö med särskilda egenskaper har förstörts.

44

45

Åtgärder som ingår i det reguljära genomförandet av livsmiljö- och fågeldirektiven kan inte betraktas som kompensation för skadliga projekt. Genomförandet av skötsel- och förvaltningsplaner eller att föreslå eller utse ett nytt område som redan konstaterats vara av gemenskapsintresse är exempel på åtgärder som medlemsstaterna skall vidta i den reguljära verksamheten. Kompensationsåtgärderna skall ligga utöver vad som följer av det reguljära genomförandet.

Kompensationsåtgärder skall övervägas först efter det att man noga konstaterat på vilket sätt ett Natura 2000-område som helhet betraktat kommer att påverkas negativt. Man kan inte genom att redan från början föreslå kompensationsåtgärder undandra sig skyldigheten att gå igenom alla de steg som föreskrivs i artikel 6, t.ex. att utreda alternativa lösningar och jämföra betydelsen av planen eller projektet med områdets värde ur natursynpunkt.

Kompensationsåtgärder gäller en viss plan eller ett visst projekt och gäller utöver de åtgärder som skall vidtas i det reguljära genomförandet av livsmiljö- och fågeldirektiven. De skall uppväga projektets negativa följder och ge en kompensation för området som precis motsvarar de negativa konsekvenserna. Kompensationsåtgärder är en form av ”sista utväg”, och skall bara användas när de andra skyddsmöjligheterna som direktivet erbjuder saknar verkan, och en plan eller ett projekt som får negativa konsekvenser för ett Natura 2000-område ändå kan komma att godkännas.

5.4.2 Kompensationsåtgärdernas innehåll

En ren kompensationsåtgärd skall säkerställa bibehållandet av ett områdes bidrag till bevarandet till en gynnsam status av en eller flera naturliga livsmiljöer *"inom den berörda biogeografiska regionen"*. Av detta följer:

- Ett projekt får inte påverka området på ett irreversibelt sätt innan kompensationsåtgärden är vidtagen och på plats. En våtmark bör t.ex. inte dräneras innan en ny våtmark med likvärdiga biologiska egenskaper har skapats och kan inlemmas i Natura 2000-nätet.
- Kompensationsåtgärden skall bidra utöver vad medlemsstaten enligt direktiven ändå skulle ha bidragit med till Natura 2000-nätet.

När det gäller **fågeldirektivet** är det inte att betrakta som en kompensationsåtgärd om man utser ett inventerat område som redan borde ha klassificerats av medlemsstaten. Arbete för att höja det biologiska värdet av ett område (som skall utses) eller ett särskilt skyddsområde, så att områdets förmåga att hysa och föda populationer ökar på ett sätt som motsvarar minskningen i det störda området, kan dock godtas som kompensation. Att återskapa en gynnsam livsmiljö för en fågelart är en godtagbar kompensationsåtgärd om det nya området inrättats och är klart innan det störda området förlorar sitt naturvärde.

När det gäller **livsmiljödirektivet** kan kompensationsåtgärden också bestå av att man skapar en jämförbar livsmiljö, en biologisk förbättring av en livsmiljö med lägre kvalitet eller t.o.m att i Natura 2000-nätet inkorporera ett befintligt område som inte ansågs skyddsvärt när gemenskapslistan upprättades.

I det senare fallet skulle man kunna hävda att projektet som helhet innebär en försämring för livsmiljötypen på nationell nivå. På gemenskapsnivå kommer det nya området däremot att skyddas genom artikel 6 och därmed bidra till direktivets syften.

Kompensationsåtgärder kan bestå av att man

- återskapar en livsmiljö i ett nytt område eller utvidgar ett område som skall inkorporeras i Natura 2000-nätet,
- förbättrar livsmiljön i en annan del av området eller i ett annat Natura 2000-område i proportion till projektets negativa följder,
- i exceptionella fall föreslår ett nytt område enligt livsmiljödirektivet.

Kompensationsåtgärden skall normalt vara vidtagen och på plats när skadans verkningar inträder om det inte kan visas att samtidigheten inte är nödvändig för områdets bidrag till Natura 2000-nätet.

5.4.3 Natura 2000-nätets totala sammanhängande

Begreppet *"totalt sett förblir sammanhängande"* används i punkt 4 i ett sammanhang där en plan eller ett projekt godkänns av tvingande orsaker av väsentligt allmänintresse, och medlemsstaten måste vidta åtgärder för att kompensera skadan.

Begreppet finns också i artikel 3.1, där det anges att Natura 2000-nätet är ett *"sammanhängande europeiskt ekologiskt nät av särskilda bevarandeområden"*, och i artikel 3.3, där det anges att medlemsstaterna i de fall de anser nödvändigt skall *"sträva efter att göra Natura 2000 mer ekologiskt sam-*



manhängande genom att bibehålla och i förekommande fall utveckla de element i naturen som anges i artikel 10 och som är av avgörande betydelse för vilda djur och växter”.

Artikel 10, som handlar om politiken för markanvändning och utveckling, har följande lydelse:

”I syfte att göra nätet Natura 2000 mer ekologiskt sammanhängande skall medlemsstaterna inom politiken för markanvändning och utveckling, i den mån de anser det nödvändigt, sträva efter att främja skötseln och förvaltningen av de element i naturen som är av avgörande betydelse för vilda djur och växter.

Dessa element är sådana som, till följd av sin lineära eller kontinuerliga struktur (t.ex. floder med sina bankar eller de traditionella systemen för markering av markgränser) eller sin förbindelsefunktion (t.ex. dammar eller små skogar), är väsentliga för vilda arters flyttning, spridning och genetiska utbyte.”

I både artikel 3 och artikel 10 används ordet ”ekologiskt” för att förklara vilken typ av sammanhängande som avses. Formuleringen ”totalt sett förblir sammanhängande” i artikel 6.4 används uppenbarligen i samma betydelse.

Enligt punkt 4 skall medlemsstaterna se till att Natura 2000-nätet ”förblir” sammanhängande. Man utgår alltså ifrån att det ursprungliga nätet varit sammanhängande. Om man utnyttjar möjligheten att göra undantag måste alltså situationen korrigeras så att sammanhängandet återställs helt.

- Områden som skall ingå i Natura 2000-nätet väljs enligt **art- och habitatdirektivet** ut med beaktande av följande:
 - Livsmiljöer och arter i de proportioner de har på den standardiserade datablanketten (yta och population).
 - Området tas med i en biogeografisk region inom vilken det valts ut.
 - De urvalskriterier som habitatkommittén utarbetat och som används av European Topic Centre – Nature Conservation när detta organ råder kommissionen att behålla ett område på gemenskapslistan.
- I **fågeldirektivet** används inte konstruktionen med biogeografiska regioner eller urval på gemenskapsnivå. Analogt kan man tänka sig att Natura 2000-nätet **totalt sett förblir sammanhängande** om
 - man ser till att det finns kompensation längs samma flyttstråk,

46

47

För att se till att Natura 2000-nätet totalt sett förblir sammanhängande skall de kompensationsåtgärder som föreslås för ett projekt a) ta upp, i likvärdiga proportioner, de livsmiljöer och arter som påverkas negativt, b) gälla samma biogeografiska region i samma medlemsstat, och c) tillhandahålla funktioner likvärdiga med de som gjorde att det ursprungliga området valdes ut.

Avståndet mellan det ursprungliga området och den plats som avses som kompensationsåtgärd är således utan betydelse så länge det inte påverkar områdets funktion eller leder till en annan bedömning när det gäller de skäl som gjorde att området ursprungligen valdes ut.

— kompensationsområdena säkert är tillgängliga för de fåglar som brukar finnas i det område som påverkas av projektet.

5.4.4 Vem skall betala kompensationsåtgärderna?

Logiskt sett, och i enlighet med principen om att den som förorenar betalar, skall den som driver ett projekt stå för kostnaderna för kompensationsåtgärderna. Kostnaderna kan tas med i den totalbudget som lämnas in till myndigheterna om det är fråga om samfinansiering. EU-fonderna kan t.ex. användas för samfinansiering av kompensationsåtgärder i samband med projekt som rör transportinfrastruktur inom det transeuropeiska nätet (TEN).

Subventioner från myndigheter till åtgärder som vidtas för att kompensera skada på ett Natura 2000-område kan komma att betraktas som sådant statligt stöd som avses i artikel 87 (f.d. 92) i fördraget. Detta är fallet om subventionen går till en verksamhet etablerad i ett Natura 2000-område, oavsett om området utsetts före eller efter det att verksamheten etablerades. Om verksamheten drivs på kontrakt med en myndighet för att bygga infrastruktur är subventionen inte att anse som statligt stöd om den beviljas i utbyte mot det utförda arbetet.

Medlemsstaterna är skyldiga att vidta kompensationsåtgärder från och med det att artikel 6 träder i kraft. Finansieringen av kompensationsåtgärderna hör under medlemsstaternas behörighet.

5.4.5 Underrättelse till kommissionen om kompensationsåtgärder

De behöriga nationella myndigheterna skall underrätta kommissionen om vidtagna kompensationsåtgärder. Det anges inte vilken form underrättelsen skall ha eller vad som är syftet med den. Kommissionens enheter har dock utarbetat en standardblankett för ändamålet ⁽²⁰⁾. Det är inte kommissionens uppgift att föreslå kompensationsåtgärder eller att godkänna dem ur vetenskaplig synvinkel.

Underrättelsen skall vara utformad så att kommissionen kan bedöma hur man tänkt gå till väga för att uppfylla målsättningen för bevarandet av området i det enskilda fallet. De nationella myndigheterna är bara uttryckligen skyldiga att ange vilka kompensationsåtgärder som vidtagits. Om valet av kompensationsåtgärder har påverkats av utredda alternativa lösningar eller tvingande orsaker av väsentligt allmänintresse som motiverar att en plan eller ett projekt ändå måste genomföras, kan det bli nödvändigt att underrätta kommissionen även om dessa.

Underrättelsen om kompensationsåtgärder skall vara utformad så att kommissionen kan bedöma hur man tänkt gå till väga för att uppfylla målsättningen för bevarandet av området i det enskilda fallet. Det är dock inte kommissionens uppgift att föreslå kompensationsåtgärder.

⁽²⁰⁾ Blanketten återfinns i bilaga IV till detta dokument.



5.5 VAD HÄNDER MED OMRÅDEN DÄR DET FINNS PRIORITERADE LIVSMILJÖER OCH ARTER?

Andra stycket i punkt 4 innehåller särskilda bestämmelser för när en plan eller ett projekt påverkar ett område som innehåller prioriterade livsmiljöer och arter. Planer eller projekt som troligen får negativa konsekvenser för sådana områden kan bara godkännas om de kan motiveras med tvingande orsaker av väsentligt allmänintresse vad gäller människors hälsa, den allmänna säkerheten, betydelsefulla konsekvenser (*till fördel*) för miljön, eller om kommissionen avger ett yttrande om åtgärden innan planen eller projektet godkänns.

Med andra ord: skador på områdena kan bara gå före direktivets mål när de tvingande orsaker som anges ovan föreligger, eller efter den extra procedurmässiga säkerhetsåtgärden i form av en oberoende bedömning av kommissionen.

Bestämmelsen ger upphov till frågor om

- vilka områden det gäller,
- tolkningen av begreppen människors hälsa, den allmänna säkerheten och betydelsefulla konsekvenser (*till fördel*) för miljön,
- förfarandet för kommissionens yttrande och dess effekter.

5.5.1 Området

Det andra stycket i punkt 4 gäller fall då en plan eller ett projekt troligen kommer att påverka ett område som innehåller prioriterade livsmiljöer och arter. Andra stycket gäller alltså rimligen inte planer eller projekt som

- a) inte på något sätt påverkar prioriterade livsmiljöer och arter, eller
- b) påverkar livsmiljöer och arter som inte beaktades när området valdes ut ("obetydlig förekomst" enligt den standardiserade datablanketten).

Andra stycket i artikel 6.4 skall tolkas så att det gäller områden där det finns prioriterade livsmiljöer och arter i de fall dessa påverkas.

5.5.2 Begreppen "människors hälsa", "den allmänna säkerheten" och "betydelsefulla konsekvenser (till fördel) för miljön"

Människors hälsa, den allmänna säkerheten och betydelsefulla konsekvenser (*till fördel*) för miljön är de viktigaste tvingande orsakerna av väsentligt allmänintresse. Begreppen har dock inte definierats uttryckligen (vilket också gäller begreppet "tvingande orsaker av väsentligt allmänintresse").

Skäl som rör folkhälsan och den allmänna säkerheten kan enligt gemenskapsrätten rättfärdiga nationella åtgärder som begränsar den fria rörligheten för varor, arbetskraft och tjänster och etableringsrätten. Att skydda människors hälsa är också en av de grundläggande målsättningarna för gemenskapens miljöpolitik. Med samma synsätt måste betydande konsekvenser (*till fördel*) för miljön inkluderas bland dessa målsättningar.

Det är de nationella myndigheterna som enligt subsidiaritetsprincipen skall avgöra när sådana skäl föreligger. Kommissionen kommer dock sannolikt att undersöka situationer där sådana skäl åberopas inom ramen för kommissionens kontroll av att gemenskapsrätten tillämpas korrekt.

När det gäller begreppet "den allmänna säkerheten" kan man söka ledning i EG-domstolens dom av den 28 februari 1991 i målet C-57/89, *kommissionen mot Tyskland ("Leybucht Dykes")*. Avgörandet kom innan direktiv 92/43/EEG antagits, och artikel 6 var därför inte tillämplig. Domen är ändå relevant, bl.a. genom att den kom att påverka utformningen av artikel 6. Målet gäller byggnadsarbeten som utfördes för att förstärka fördämningar vid Nordsjön i Leybucht. Arbetena innebar att ytan för ett särskilt skyddsområde minskade. Domstolen konstaterade att huvudprincipen är att skälen till att godta en sådan minskning måste motsvara ett allmänintresse som är viktigare än direktivets ekologiska syfte. Domstolen bekräftade att *översvämningsrisken och kustskyddet* utgjorde tillräckliga skäl i detta särskilda fall för att godkänna arbetena på fördämningarna och förstärkningen av kustanläggningarna, så länge ingreppen begränsades till ett minimum.

Nationella myndigheter kan godkänna en plan eller ett projekt bara om det styrks att tvingande skäl av väsentligt allmänintresse föreligger, och bara i den utsträckning som planen eller projektet är nödvändig för att tillgodose detta intresse.

5.5.3 Kommissionens yttrande och dess effekter

För andra tvingande orsaker av väsentligt allmänintresse än människors hälsa, säkerhet och miljöfördelar måste kommissionen avge ett yttrande i förväg. Det anges inte i andra stycket i punkt 4 hur detta skall gå till eller vad yttrandet skall innehålla ⁽²¹⁾. Man får därför återigen hänvisa till de ekonomiska omständigheterna och syftet med lagrummet i fråga. Yttrandet skall omfatta en bedömning av de ekologiska värden som troligen kommer att påverkas av en plan eller ett projekt, en värdering av de åberopade tvingande orsakerna, en avvägning mellan dessa båda intressen och en bedömning av kompensationsåtgärderna. Den samlade bedömningen bör göras både ur vetenskaplig och ekonomisk synvinkel, och man skall undersöka behovet av planen eller projektet och dess proportionalitet jämfört med de åberopade tvingande orsakerna.

Yttrandet är inte rättsligt bindande, och de nationella myndigheterna kan gå emot ett negativt besked och besluta att godkänna planen eller projektet ändå. Man bör i så fall bemöta kommissionens argument i beslutet och förklara varför man valt att inte följa yttrandet. Kommissionen kan dock alltid undersöka om genomförandet av en plan eller ett projekt är förenligt med gemenskapsrätten och, i förekommande fall, vidta rättsliga åtgärder.

⁽²¹⁾ Standardblanketten i bilaga IV till detta dokument gäller också begäran om ett yttrande från kommissionen i enlighet med artikel 6.4 andra stycket.



Kommissionen skall i sitt yttrande undersöka avvägningen mellan de ekologiska värden som står på spel och de åberopade tvingande orsakerna samt bedöma kompensationsåtgärderna. Yttrandet är inte bindande, men om planen eller projektet strider mot gemenskapsrätten kan rättsliga åtgärder vidtas.

Bilagor





BILAGA I

HÄNVISNINGAR TILL RÄTTSFALL

1. Att artikel 6 skall genomföras strikt har redan konstaterats i ett fall inför EG-domstolen (Generaladvokat Nial Fennellys yttrande av den 16 september 1999 i mål C-256/98, *kommissionen mot Frankrike*).
2. Se EG-domstolens dom i mål C-355/90, *kommissionen mot Spanien*, Rec. 1993, s. I-4221 ("*Santoña Marshes*") och domen av den 18 mars 1999 i mål C-166/97, *kommissionen mot Frankrike (Seine Estuary)*.
3. Som ovan.
4. EG-domstolens dom av den 21 september 1999 i mål C-392/96, *kommissionen mot Irland*.
5. Detta betonas också av generaladvokat Nial Fennelly i mål C-256/98 (se punkt 1).
6. EG-domstolens rättspraxis visar att "projekt" skall tolkas extensivt; se särskilt domen av den 24 oktober 1996 i mål C-72/95, *Kraaijeveld*.
7. Se punkt 1.
8. För att få närmare grepp om vad som i praktiken är att betrakta som "betydande" kan man söka ledning i EG-domstolens rättspraxis, bland annat mål C-355/90 (se punkt 2 ovan). Domen hänvisar inte till punkterna 3 och 4 i artikel 6 i direktiv 92/43/EEG (utan till de föregående bestämmelserna om skydd för särskilda skyddsområden enligt direktiv 79/409/EEG), men ger en fingervisning om vilka typer av verksamhet som kan anses ha betydande konsekvenser för ett skyddat område.
9. EG-domstolen har uttalat följande: "Även ett projekt som inte är särskilt stort kan medföra betydande miljöpåverkan om det är beläget på en plats där sådana faktorer som fauna och flora, mark, vatten, luft, klimat och kulturarv, vilka anges i artikel 3 i direktivet, är känsliga för minsta förändring." (EG-domstolens dom av den 21 september 1999 i mål C-392/96, *kommissionen mot Irland*).
10. Jfr också den vikt EG-domstolen lägger vid medlemsstaternas gemensamma ansvar när det gäller fågeldirektivet i målen C-252/85 och C-262/85 (*kommissionen mot Frankrike*, Rec. 1988, s. 2243 respektive *kommissionen mot Italien*, Rec. 1987, s. 3073).

BILAGA II

SKÖTSEL- OCH FÖRVALTNINGSPLANER

Det är inte alltid nödvändigt att upprätta riktiga skötsel- och förvaltningsplaner. Vid både Galway-seminariet ⁽²²⁾ och Bath-konferensen ⁽²³⁾ betonade dock deltagarna att skötsel- och förvaltningsplaner kan vara ett effektivt sätt att uppfylla de förpliktelser som följer av livsmiljödirektivet.

Följande punkter från slutsatserna från Galway-seminariet ger några användbara tips om hur skötsel- och förvaltningsplaner kan utarbetas:

1. Metodik

- Behövs verkligen en skötsel- och förvaltningsplan för området? Varför?
- Vem skall ta initiativet till planen? Vem blir ansvarig för planen?
- Vad är det som är viktigt med området (både ur natursynpunkt och i ett socioekonomiskt perspektiv)?
- Vilka är de största hoten?
- Vad vill vi åstadkomma?
- Hur vill vi åstadkomma det, och enligt vilken tidtabell?
- Hur mycket kommer det att kosta? Är det optimalt för bevarandet av naturen?

2. Målsättningar

Målsättningarna för skötsel- och förvaltningsplanerna måste motsvara livsmiljöernas och arternas ekologiska behov så att deras bevarandestatus blir gynnsam. De skall vara så tydliga som möjligt, realistiska, kvantifierade och hanterliga. Använd ett tydligt språk och tydliga formuleringar som alla kan förstå.

- Vad innebär gynnsam bevarandestatus för var och en av de livsmiljöer och arter som finns i området?
- Hur bidrar den till området som helhet betraktat och till Natura 2000-nätets sammanhängande?
- Bedöms den på ett dynamisk sätt enligt utvecklingen av livsmiljöernas eller arternas bevarandestatus?

3. Samråd och genomförande

Samråd och genomförande är en viktig del av utarbetandet av skötsel- och förvaltningsplaner, och måste ske på ett övergripande och smidigt sätt.

- Har alla lokala aktörer identifierats?
- Är de delaktiga (bottom up-principen)?
- När blir de delaktiga?

⁽²²⁾ Arrangerat av de irländska myndigheterna den 9–11 oktober 1996 i Galway, Irland om *SAC Site Management*.

⁽²³⁾ Arrangerad av kommissionen och det brittiska ordförandeskapet den 28–30 juni 1998 i Bath, Förenade kungariket, om *Natura 2000 and People*.



Ett exempel på hur samrådet kan gå till är det "måldokument" (document d'objectifs) som används i Frankrike, där alla intressegrupper inbjuds att delta under de regionala myndigheternas ansvar (prefekturen, préfet de région).

4. Övervakning och utvärdering

Övervakning och utvärdering är en av de viktigaste delarna av planen, särskilt för att kunna bedöma om planen genomförts framgångsrikt. Övervakningen måste, precis som målsättningarna, definieras tydligt och noggrant och innehålla en ekonomisk analys.

BILAGA II a

LIFE-NATUR-PROJEKT ⁽²⁴⁾ DÄR SKÖTSEL- OCH FÖRVALTNINGSPLANER ELLER LAGAR OCH ANDRA FÖRFATTNINGAR ELLER AVTAL KOMMIT TILL ANVÄNDNING

För varje projekt anges vad det i huvudsak handlar om.

BELGIEN

- *Protection through acquisition and management of the last calcareous mires in Belgium (B4-3200/95/435) (Skydd av de sista kalkhaltiga träskmarkerna i Belgien genom införskaffande och skötsel)*

Provinsmyndigheten har skyddat större delen av detta mycket värdefulla område genom att leasa det från ägaren.

- *Integral Coastal Conservation Initiative (B4-3200/96/483) (Det integrala kustbevarande-initiativet)*

Utarbetande av skötsel- och förvaltningsplaner för kustliga (dyner) och marina livsmiljöer.

TYSKLAND

- *Protecting great bustard habitats in Brandenburg (B4-3200/92/14529) (Skydd av stortrappens livsmiljö i Brandenburg)*

Avtalsmässiga arrangemang med odlarna, bland annat om inköp eller leasande av mark och skötsel- och förvaltningsavtal.

- *Preservation and re-establishment of the Trebeltal fen and Restoration and conservation of riverine fens in Mecklenburg-Vorpommern (B4-3200/94/731 & B4-3200/95/260) (Bevarande och återupprättande av Trebeltal-träsk och Restaurering och bevarande av flodnära träsk i Mecklenburg-Vorpommern)*

Utarbetande och genomförande av skötsel- och förvaltningsplaner för att återskapa flodnära habitat och träskhabitat genom nära samarbete med naturskydds- och vattenmyndigheter.

- *Transnational programme for the conservation of bats in western-central Europe (B4-3200/95/842) (Transnationellt program för bevarande av fladdermöss i västra Centraleuropa)*

Avtalsmässiga arrangemang med markägarna och offentliga myndigheter, och upprättande av en skötsel- och förvaltningsplan.

- *Conservation and development of nature of the Federsee-landscape (B4-3200/96/489) (Bevarande och utveckling av naturen i Federsee-landskapet)*

Konsolidering av landsbygdsområden, med hjälp av jordbruksmiljöåtgärder.

⁽²⁴⁾ Ytterligare information finns på Internet på <http://europa.eu.int/comm/life/nature/databas.htm>



GREKLAND

- *Management and protection of the threatened biotopes of Western Crete with ecotopes and priority species (B4-3200/95/850) (Skötsel och skydd av hotade biotoper på västra Kreta med ekotoper och prioriterade arter)*

Utarbetande av skötsel- och förvaltningsplaner i direkt samarbete med lokala myndigheter.

- *The Mediterranean monk seal in Greece: Conservation in action (B4-3200/96/500) (Medelhavsmunksälen i Grekland: Aktivt bevarande)*

Utarbetande av skötsel- och förvaltningsplaner i fortlöpande samråd med berörda.

SPANIEN

- *First, second and third phases of the action programme for the conservation of the brown bear and its habitat in the Cantabrian mountains (B4-3200/92/15185 & 94/736 & 95/523) (Första, andra och tredje fasen av handlingsprogrammet för bevarande av brunbjörnen och dess habitat i Cantabria-bergen)*

Avtal med jägarna om skötsel av jaktmarker på ett sätt som är förenligt med bevarandet av björnarna.

- *First and second phases of the creation of a network of flora micro-reserves and purchase of land of significant botanical interest in the Valencia region (B4-3200/93/766 & 95/521) (Första och andra fasen av uppbyggnaden av ett nätverk för mikroreservat för flora och inköp av mark av stort botaniskt intresse i Valencia-regionen)*

Avtal med markägare och genomförande av skötsel- och förvaltningsplaner för mikroreservaten (160 områden).

- *First and second phases of the conservation programme for three threatened vertebrate species in the Pyrenees (sub-project Spain) (B4-3200/93/772, 95/277, 95/524) (Första och andra fasen av bevarandeprogrammet för tre hotade ryggradsarter i Pyrenéerna (underprojekt Spanien))*

Avtal med jägare om skötsel av reservaten *Gypaetus barbatus*, och kompensationsutbetalningar för att undvika avverkning av skog där det finns brunbjörn.

- *Conservation of the little bustard, great bustard and lesser kestrel in the SPAs of Extremadura (B4-3200/96/507) (Bevarande av små- och stortrapp och rödfalk i särskilda skyddsområden i Extremadura)*

Avtal med bönder om förbättring av stepphabitat.

FRANKRIKE

- *Protection programme for bogs in France (B4-3200/95/518) (Skyddsprogram för träskmarker i Frankrike)*

Utarbetande av en handbok för skötsel av träskhabitat.

- *Experimental drawing up of management plans for future French Natura 2000 sites (B4-3200/95/519) (Utarbetande på försök av skötsel- och förvaltningsplaner för kommande franska Natura 2000-områden)*

Testande av skötsel- och förvaltningsplaner på 35 områden och utarbetande av en metodguide för utarbetande av skötsel- och förvaltningsplaner för Natura 2000-områden.

IRLAND

- *Development of management plans and emergency actions aimed at candidate SACs (B4-3200/95/837) (Utarbetande av skötsel- och förvaltningsplaner och nödåtgärder för områden som kan komma att utses till särskilda skyddsområden)*

Utarbetande av skötsel- och förvaltningsplaner för potentiella särskilda skyddsområden.

ÖSTERRIKE

- *Bear protection programme for Austria (B4-3200/95/847) (Björnskyddsprogrammet för Österrike)*

Utarbetande av en skötsel- och förvaltningsplan i samarbete med alla myndigheter och berörda grupper och med stort deltagande av allmänheten.

- *Wetland management in the Upper Waldviertel (B4-3200/96/539) (Våtmarksskötsel i Övre Waldviertel)*

Utarbetande av skötsel- och förvaltningsplaner för flera små våtmarksområden (träsk, dammar, små flodområden), och delvis genomförande av planerna i nära kontakt med berörda markägare och användare.

PORTUGAL

- *Second phase of the project for conservation of the stepparian bird fauna of Castro Verde (B4-3200/95/510) (Andra fasen av projektet för bevarande av fågelfaunan i steppområdet kring Castro Verde)*

- *New technology applied to nature conservation in Guadiana valley (B4-3200/95/511) (Ny teknik för naturskydd i Guadiana-dalen)*

Båda projekten involverar utarbetande och genomförande av skötsel- och förvaltningsplaner för områden som efter projektens slutförande integrerats i särskilda skyddsområden.

FINLAND

- *Protection of biodiversity, and particularly of flying squirrel habitats, in the Nuuksio area (B4-3200/95/508) (Skydd av den biologiska mångfalden, och särskilt av livsmiljöer för flygekorrar, i Nuoxområdet)*

Utarbetande av skötsel- och förvaltningsplaner för återskapande och bevarande i privatägda områden.



- *Saimaa ringed seal management plan for Lake Pihlajavesi (B4-3200/95/505) (Skötsel- och förvaltningsplaner för Saimen-vikare i Pihlajavesi-sjön)*

Markanvändningsplaner inriktade på bevarande av sälstammen.

SVERIGE

- *Protection and restoration of Stora Alvaret on Öland Island, south-east Sweden (B4-3200/96/547) (Skydd och återställande av Stora Alvaret på Öland)*
- *Preservation of the hermit beetle, *Osmoderma eremita* (B4-3200/97/288) (Bevarande av läderbaggen, *Osmoderma eremita*)*

Användning av jordbruksmiljöplaner för långsiktig skötsel och förvaltning av områdena.

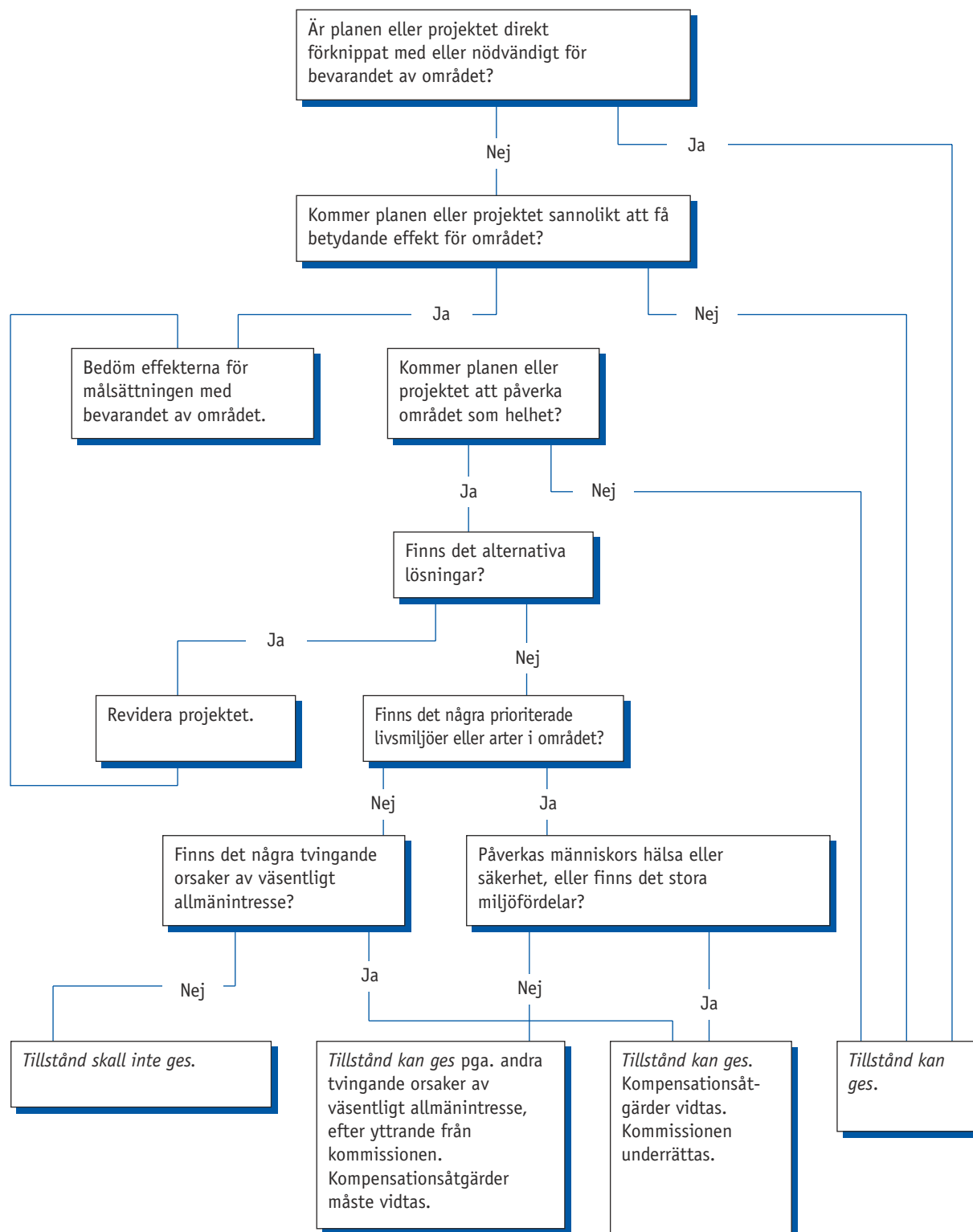
FÖRENADE KUNGARIKET

- *Conservation management of priority upland habitats through grazing: guidance on management of upland Natura 2000 sites (B4-3200/95/854) (Bevarande av prioriterade högländsmiljöer genom betande: guide till skötsel och förvaltning av höglänta Natura 2000-områden)*

Utarbetande av en praktisk guide om planering för skötsel genom betande.

BILAGA III

Flödesschema för bedömning av planer och projekt som kan påverka ett Natura 2000-område





BILAGA IV

BLANKETT FÖR ANMÄLAN TILL EUROPEISKA KOMMISSIONEN ENLIGT ARTIKEL 6.4

Medlemsstat:

Datum:

**Anmälan till Europeiska kommissionen
enligt artikel 6 i art- och habitatdirektivet
(92/43/EEG)**

60

61

Anmälan skickas för

information
(artikel 6.4 första stycket)

yttrande
(artikel 6.4 andra stycket)

Behörig nationell myndighet:

Adress:

Kontaktperson:

Tfn, fax, e-post:

1. Planen eller projektet

Det påverkade Natura 2000-områdets namn och kod:

Området är

- ett särskilt skyddsområde enligt fågeldirektivet
- föreslaget att bli ett särskilt bevarandeområde enligt art- och habitatdirektivet
- Området innehåller en prioriterad livsmiljö eller art

Sammanfatta planen eller projektet som påverkar området:



2. Negativa konsekvenser

Sammanfatta bedömningen av de negativa konsekvenserna för området:

62

63

OBS: Sammanfattningen skall inriktas på förväntade negativa konsekvenser för de livsmiljöer och arter som var anledningen till att det föreslogs att området skulle tas upp i Natura 2000-nätet. Bifoga kartor och ange vilka åtgärder som vidtagits för att begränsa konsekvenserna.

3. Alternativa lösningar

Vilka alternativa lösningar har medlemsstaten utrett?

Varför har den behöriga nationella myndigheten kommit fram till att det inte finns några alternativa lösningar?



4. Tvingande orsaker

Varför skall planen eller projektet ändå genomföras?

- Tvingande orsaker av väsentligt allmänintresse, inbegripet orsaker av social eller ekonomisk karaktär.
- Människors hälsa.
- Den allmänna säkerheten.
- Betydelsefulla konsekvenser för miljön.
- Andra tvingande orsaker av väsentligt allmänintresse.

Motivera kortfattat:

5. Kompensationsåtgärder

Planerade kompensationsåtgärder och tidsplanering:



BILAGA V

MEDLEMSSTATERNAS NATURSKYDDSMYNDIGHETER ⁽²⁵⁾

Belgien

- Els Martens
AMINAL – Afdeling Natuur
Koning Albert II laan 20, bus 8
Ferraris-gebouw, 4de verdieping,
lokaal 4G43
B-1000 Bryssel
- Patrick De Wolf
DGRNE
Av. Prince de Liège 15
B-5100 Jambes

Danmark

- Olaf G. Christiani
Ministry of the Environment and Energy,
The National Forest and Nature Agency
Haraldsgade 53
DK-2100 Köpenhamn
- Tine Nielsen Skafte
The National Forest and Nature Agency
Haraldsgade 53
DK-2100 Köpenhamn

Tyskland

- Ursula von Gliscynski
Ministry for the Environment, Nature
Conservation and Nuclear Safety, Referat NI 2
Godesberger, Allee 90
D-53048 Bonn
- Detlef Szymanski
Hessisches Ministerium des Innern und für
Landwirtschaft, Forsten und Naturschutz
Hölderlinstr. 1–3
D-65187 Wiesbaden

Grekland

- Stavroula Spyropoulou
Ministry of Environment, Physical Planning
and Public Works, Environmental Planning
Division, Nature Management Avsnitt
36 Trikalon str
GR-11526 Aten
- Panagiotis Drougas
General Secretariat for Forests and the Natural
Environment, Department of Aesthetic
Forests, National Parks and Game
Management
Ippokratous str. 3–5
GR-10164 Aten

Spanien

- Jesus Serrada Hierro
Dirección General de Conservación de la
Naturaleza MIMAM
c/Gran Vía de San Francisco, 4. 4a,
E-28005 Madrid
- Miguel Aymerich Despointes
Dirección General de Conservación de la
Naturaleza, MIMAM
c/Gran Vía de San Francisco, 4. 4a,
E-28005 Madrid

Frankrike

- Jean-Marc Michel
Ministère de l'Environnement, Direction de la
Nature et des Paysages
20, avenue de Ségur
F-75302 Paris 07 SP

⁽²⁵⁾ Lista över delegater till livsmiljö-kommittén som inrättas enligt 92/43/EEG. En uppdaterad lista finns på Internet på <http://europa.eu.int/comm/life/nature/databas.htm>

- Henri Jaffeux
Ministère de l'Environnement, Direction de la
Nature et des Paysages
20, avenue de Ségur
F-75302 Paris 07 SP

Irland

- Alan Craig
National Parks and Wildlife, Dúchas, Dept of
Arts, Heritage, Gaeltacht and the Islands
Ely Court 7, Ely Place
Dublin 2
Irland
- Peadar Caffrey
National Parks and Wildlife, Dúchas, Dept. of
Arts, Heritage, Gaeltacht and the Islands
Ely Court 7, Ely Place
Dublin 2
Irland

Italien

- Patrizia de Angelis
Ministero dell'Ambiente, Servizio
Conservazione della Natura
Via Assisi, 163
I-00187 Rom
- Alberto Zocchi
Ministero dell'Ambiente, Servizio
Conservazione della Natura
Via Assisi, 163
I-00181 Rom

Luxemburg

- Claude Origer
Ministère de l'Environnement
18, Montée de la Pétrusse,
L-2918 Luxembourg
- Marie-Paule Kremer
Ministère de l'Environnement
18, Montée de la Pétrusse,
L-2918 Luxembourg

Nederländerna

- Mr Garry Post
Ministry of Agriculture, Nature, Management
and Fisheries, Department for Nature
Management
73 Bezuidenhoutseweg, P.O. Box 20401,
Nederländerna-2500 EK Haag

Österrike

- Christian Plössnig
Amt der Tiroler Landesregierung, Abt.
Umweltschutz
Eduard Wallöfer Platz 1,
A-6020 Innsbruck
- Günter Liebel
Bundesministerium für Umwelt, Jugend und
Familie, Abt. II/5
Stubenbastei 5
A-1010 Wien

Portugal

- José Manuel Marques
Instituto de Conservação da Natureza
Rua da Lapa, 73
P-1200-701 Lissabon

Finland

- Esko Jaakkola
Ministry of the Environment, Land Use
Department
P.O. Box 380
FIN-00131 Helsingfors

Sverige

- Nilla Thomson
Ministry of Environment
S-103 33 Stockholm
- Jan Terstad
Swedish Environmental Protection Agency
Blekhölmsterrassen 36,
S-106 48 Stockholm



Förenade kungariket

- M. Pritchard
Head of European Wildlife Division,
Department of the Environment Transport and
the Regions
Tollgate House, Houlton Street,
BS2 9DJ Bristol
Förenade kungariket
- Trevor Salmon
Department of the Environment, Transport
and the Regions, European Wildlife Division
Tollgate House, Houlton Street,
BS2 9DJ Bristol
Förenade kungariket

Europeiska kommissionen

**Skötsel och förvaltning av Natura 2000-områden — Artikel 6 i art- och habitatdirektivet
92/43/EEG**

Luxemburg: Byrån för Europeiska gemenskapernas officiella publikationer

2000 — 69 s. — 21 x 29,7 cm

ISBN 92-828-9142-9

BELGIQUE/BELGIË

Jean De Lannoy
 Avenue du Roi 202/Koningslaan 202
 B-1190 Bruxelles/Brussel
 Tél. (32-2) 538 43 08
 Fax (32-2) 538 08 41
 E-mail: jean.de.lannoy@infoboard.be
 URL: http://www.jean-de-lannoy.be

**La librairie européenne/
 De Europese Boekhandel**

Rue de la Loi 244/Wetstraat 244
 B-1040 Bruxelles/Brussel
 Tél. (32-2) 295 26 39
 Fax (32-2) 735 08 60
 E-mail: mail@libeurop.be
 URL: http://www.libeurop.be

Moniteur belge/Belgisch Staatsblad

Rue de Louvain 40-42/Leuvenseweg 40-42
 B-1000 Bruxelles/Brussel
 Tél. (32-2) 552 22 11
 Fax (32-2) 511 01 84

DANMARK

J. H. Schultz Information A/S

Herstedvang 12
 DK-2620 Albertslund
 Tlf. (45) 43 63 23 00
 Fax (45) 43 63 19 69
 E-mail: schultz@schultz.dk
 URL: http://www.schultz.dk

DEUTSCHLAND

Bundesanzeiger Verlag GmbH

Vertriebsabteilung
 Amsterdamer Straße 192
 D-50735 Köln
 Tel. (49-221) 97 66 80
 Fax (49-221) 97 66 82 78
 E-Mail: vertrieb@bundesanzeiger.de
 URL: http://www.bundesanzeiger.de

ΕΛΛΑΔΑ/GREECE

G. C. Eleftheroudakis SA

International Bookstore
 Panepistimiou 17
 GR-10564 Athina
 Tel. (30-1) 331 41 80/11/2/3/4/5
 Fax (30-1) 323 98 21
 E-mail: elebooks@netor.gr

ESPAÑA

Boletín Oficial del Estado

Trafalgar, 27
 E-28071 Madrid
 Tel. (34) 915 38 21 11 (Libros),
 913 84 17 15 (Suscrip.)
 Fax (34) 915 38 21 21 (Libros),
 913 84 17 14 (Suscrip.)
 E-mail: clientes@com.boe.es
 URL: http://www.boe.es

Mundi Prensa Libros, SA

Castelló, 37
 E-28001 Madrid
 Tel. (34) 914 36 37 00
 Fax (34) 915 75 39 98
 E-mail: libreria@mundiprensa.es
 URL: http://www.mundiprensa.com

FRANCE

Journal officiel

Service des publications des CE
 26, rue Desaix
 F-75727 Paris Cedex 15
 Tél. (33) 140 58 77 31
 Fax (33) 140 58 77 00
 E-mail: europublications@journal-officiel.gouv.fr
 URL: http://www.journal-officiel.gouv.fr

IRELAND

Government Supplies Agency

Publications Section
 4-5 Harcourt Road
 Dublin 2
 Tel. (353-1) 661 31 11
 Fax (353-1) 475 27 60
 E-mail: opw@iol.ie

ITALIA

Licosa SpA

Via Duca di Calabria, 1/1
 Casella postale 552
 I-50125 Firenze
 Tel. (39) 055 64 83 1
 Fax (39) 055 64 12 57
 E-mail: licosa@licosa.com
 URL: http://www.licosa.com

LUXEMBOURG

Messageries du livre SARL

5, rue Raiffeisen
 L-2411 Luxembourg
 Tél. (352) 40 10 20
 Fax (352) 49 06 61
 E-mail: mail@mdl.lu
 URL: http://www.mdl.lu

NEDERLAND

SDU Servicecentrum Uitgevers

Christoffel Plantijnstraat 2
 Postbus 20014
 2500 EA Den Haag
 Tel. (31-70) 378 98 80
 Fax (31-70) 378 97 83
 E-mail: sdu@sdu.nl
 URL: http://www.sdu.nl

ÖSTERREICH

**Manz'sche Verlags- und
 Universitätsbuchhandlung GmbH**

Kohlmarkt 16
 A-1014 Wien
 Tel. (43-1) 53 16 11 00
 Fax (43-1) 53 16 11 67
 E-Mail: bestellen@manz.co.at
 URL: http://www.manz.at

PORTUGAL

Distribuidora de Livros Bertrand L.d.ª

Grupo Bertrand, SA
 Rua das Terras dos Vales, 4-A
 Apartado 60037
 P-2700 Amadora
 Tel. (351) 214 95 87 87
 Fax (351) 214 96 02 55
 E-mail: db@ip.pt

Imprensa Nacional-Casa da Moeda, SA

Rua da Escola Politécnica n.º 135
 P-1250 -100 Lisboa Codex
 Tel. (351) 213 94 57 00
 Fax (351) 213 94 57 50
 E-mail: spoce@incm.pt
 URL: http://www.incm.pt

SUOMI/FINLAND

**Akateeminen Kirjakauppa/
 Akademiska Bokhandeln**

Keskuskatu 1/Centralgatan 1
 PL/PB 128
 FIN-00101 Helsinki/Helsingfors
 P./tfn (358-9) 121 44 18
 F./fax (358-9) 121 44 35
 Sähköposti: sps@akateeminen.com
 URL: http://www.akateeminen.com

SVERIGE

BTJ AB

Traktorvägen 11
 S-221 82 Lund
 Tlf. (46-46) 18 00 00
 Fax (46-46) 30 79 47
 E-post: btjeu-pub@btj.se
 URL: http://www.btj.se

UNITED KINGDOM

The Stationery Office Ltd

Orders Department
 PO Box 276
 London SW8 5DT
 Tel. (44-20) 78 70 60 05-522
 Fax (44-20) 78 70 60 05-533
 E-mail: book.orders@theso.co.uk
 URL: http://www.tsonline.co.uk

ÍSLAND

Bokabud Larusar Blöndal

Skólavörðustíg, 2
 IS-101 Reykjavík
 Tel. (354) 552 55 40
 Fax (354) 552 55 60
 E-mail bokabud@simnet.is

NORGE

Swets Norge AS

Østenjoveien 18
 Boks 6512 Etterstad
 N-0606 Oslo
 Tel. (47-22) 97 45 00
 Fax (47-22) 97 45 45
 E-mail: kytterlid@swets.nl

SCHWEIZ/SUISSE/SVIZZERA

Euro Info Center Schweiz

c/o OSEC
 Stampfenbachstraße 85
 PF 492
 CH-8035 Zürich
 Tel. (41-1) 365 53 15
 Fax (41-1) 365 54 11
 E-mail: eics@osec.ch
 URL: http://www.osec.ch/eics

BÄLGARIJA

Europress Euromedia Ltd

59, blvd Vitoshka
 BG-1000 Sofia
 Tel. (359-2) 980 37 66
 Fax (359-2) 980 42 30
 E-mail: Milena@mbox.cit.bg

ČESKÁ REPUBLIKA

ÚSIS

NIS-prodejna
 Havelkova 22
 CZ-130 00 Praha 3
 Tel. (420-2) 24 23 14 86
 Fax (420-2) 24 23 11 14
 E-mail: voldanovaj@usiscr.cz
 URL: http://usiscr.cz

CYPRUS

**Cyprus Chamber of Commerce
 and Industry**

PO Box 1455
 CY-1509 Nicosia
 Tel. (357-2) 66 95 00
 Fax (357-2) 66 10 44
 E-mail: demetrap@ccci.org.cy

EESTI

Eesti Kaubandus-Tööstuskoda

(Estonian Chamber of Commerce and Industry)
 Toom-Kooli 17
 EE-00011 Tallinn
 Tel. (372) 646 02 44
 Fax (372) 646 02 45
 E-mail: einfo@koda.ee
 URL: http://www.koda.ee

HRVATSKA

Mediatrade Ltd

Pavla Hatza 1
 HR-10000 Zagreb
 Tel. (385-1) 481 94 11
 Fax (385-1) 481 94 11

MAGYARORSZÁG

Euro Info Service

Hungexpo Európa Ház
 PO Box 44
 H-1441 Budapest
 Tel. (36-1) 264 82 70
 Fax (36-1) 264 82 75
 E-mail: euroinfo@euroinfo.hu
 URL: http://www.euroinfo.hu

MALTA

Miller Distributors Ltd

Malta International Airport
 PO Box 25
 Luqa LQA 05
 Tel. (356) 66 44 88
 Fax (356) 67 67 99
 E-mail: gwirth@usa.net

POLSKA

Ars Polona

Krakowskie Przedmiescie 7
 Skr. pocztowa 1001
 PL-00-950 Warszawa
 Tel. (48-22) 826 12 01
 Fax (48-22) 826 62 40
 E-mail: books119@arspolona.com.pl

ROMÂNIA

Euromedia

Strada Franceza Nr 44 sector 3
 RO-70749 Bucuresti
 Tel. (40-1) 315 44 03
 Fax (40-1) 315 44 03
 E-mail: mnedelciu@pcnet.pcnet.ro

ROSSIYA

CECE

60-letiya Oktyabrya Av. 9
 117312 Moscow
 Tel. (7-095) 135 52 27
 Fax (7-095) 135 52 27

SLOVAKIA

Centrum VTI SR

Nám. Slobody, 19
 SK-81223 Bratislava
 Tel. (421-7) 54 41 83 64
 Fax (421-7) 54 41 83 64
 E-mail: europ@ttb1.sltk.stuba.sk
 URL: http://www.sltk.stuba.sk

SLOVENIJA

Gospodarski Vestnik

Dunajska cesta 5
 SLO-1000 Ljubljana
 Tel. (386) 613 09 16 40
 Fax (386) 613 09 16 45
 E-mail: europ@gvestnik.si
 URL: http://www.gvestnik.si

TÜRKIYE

Dünya Infotel AS

100, Yil Mahallesi 34440
 TR-80050 Bagcilar-Istanbul
 Tel. (90-212) 629 46 89
 Fax (90-212) 629 46 27
 E-mail: infotel@dunya-gazete.com.tr

AUSTRALIA

Hunter Publications

PO Box 404
 3067 Abbotsford, Victoria
 Tel. (61-3) 94 17 53 61
 Fax (61-3) 94 19 71 54
 E-mail: jpdavies@ozemail.com.au

CANADA

Les éditions La Liberté Inc.

3020, chemin Sainte-Foy
 G1X 3V6 Sainte-Foy, Québec
 Tel. (1-418) 658 37 63
 Fax (1-800) 567 54 49
 E-mail: liberte@mediom.qc.ca

Renouf Publishing Co. Ltd

5369 Chemin Canotek Road Unit 1
 K1J 9J3 Ottawa, Ontario
 Tel. (1-613) 745 26 65
 Fax (1-613) 745 76 60
 E-mail: order.dept@renoufbooks.com
 URL: http://www.renoufbooks.com

EGYPT

The Middle East Observer

41 Sherif Street
 Cairo
 Tel. (20-2) 392 69 19
 Fax (20-2) 393 97 32
 E-mail: inquiry@meobserver.com
 URL: http://www.meobserver.com.eg

INDIA

EBIC India

3rd Floor, Y. B. Chavan Centre
 Gen. J. Bhosale Marg.
 400 021 Mumbai
 Tel. (91-22) 282 60 64
 Fax (91-22) 285 45 64
 E-mail: ebic@giabrn01.vsnl.net.in
 URL: http://www.ebicindia.com

JAPAN

PSI-Japan

Asahi Sanbancho Plaza #206
 7-1 Sanbancho, Chiyoda-ku
 Tokyo 102
 Tel. (81-3) 32 34 69 21
 Fax (81-3) 32 34 69 15
 E-mail: books@psi-japan.co.jp
 URL: http://www.psi-japan.co.jp

MALAYSIA

EBIC Malaysia

Level 7, Wisma Hong Leong
 18 Jalan Perak
 50450 Kuala Lumpur
 Tel. (60-3) 21 62 62 98
 Fax (60-3) 21 62 61 98
 E-mail: ebic-kl@mol.net.my

MÉXICO

Mundi Prensa Mexico, SA de CV

Río Pánuco No 141
 Colonia Cuauhtémoc
 MX-06500 Mexico, DF
 Tel. (52-5) 533 56 58
 Fax (52-5) 514 67 99
 E-mail: 101545.2361@compuserve.com

PHILIPPINES

EBIC Philippines

19th Floor, PS Bank Tower
 Sen. Gil J. Puyat Ave. cor. Tindalo St.
 Makati City
 Metro Manila
 Tel. (63-2) 759 66 80
 Fax (63-2) 759 66 90
 E-mail: eccpcom@globe.com.ph
 URL: http://www.eccp.com

SOUTH AFRICA

Eurochamber of Commerce in South Africa

PO Box 781738
 2146 Sandton
 Tel. (27-11) 884 39 52
 Fax (27-11) 883 55 73
 E-mail: info@eurochamber.co.za

SOUTH KOREA

**The European Union Chamber
 of Commerce in Korea**

5th Fl, The Shilla Hotel
 202, Jangchung-dong 2 Ga, Chung-ku
 100-392 Seoul
 Tel. (82-2) 22 53-5631/4
 Fax (82-2) 22 53-5635/6
 E-mail: eucck@eucck.org
 URL: http://www.eucck.org

SRI LANKA

EBIC Sri Lanka

Trans Asia Hotel
 115 Sir chittampalam
 A. Gardiner Mawatha
 Colombo 2
 Tel. (94-1) 074 71 50 78
 Fax (94-1) 44 87 79
 E-mail: ebicsl@itmin.com

THAILAND

EBIC Thailand

29 Vanissa Building, 8th Floor
 Soi Chidlom
 Ploenchit
 10330 Bangkok
 Tel. (66-2) 655 06 27
 Fax (66-2) 655 06 28
 E-mail: ebicbkk@ksc15.th.com
 URL: http://www.ebicbkk.org

UNITED STATES OF AMERICA

Bernan Associates

4611-F Assembly Drive
 Lanham MD20706
 Tel. (1-800) 274 44 47 (toll free telephone)
 Fax (1-800) 865 34 50 (toll free fax)
 E-mail: query@bernan.com
 URL: http://www.bernan.com

ANDERE LÄNDER/OTHER COUNTRIES/
 AUTRES PAYS

**Bitte wenden Sie sich an ein Büro Ihrer
 Wahl/ Please contact the sales office
 of your choice/ Veuillez vous adresser
 au bureau de vente de votre choix**
**Office for Official Publications
 of the European Communities**
 2, rue Mercier
 L-2985 Luxembourg
 Tel. (352) 29 29-42455
 Fax (352) 29 29-42758
 E-mail: info.info@cec.eu.int
 URL: http://eur-op.eu.int

Miljöteman

Diverse

Vatten

Land

Luft

Industri

Avfall

Natur

Stadsmiljö

Finansiering

Lagstiftning

Ekonomi

Utvärdering

Kärnkraft

Risker

Utbildning



BYRÅN FÖR EUROPEISKA GEMENSKAPERNAS
OFFICIELLA PUBLIKATIONER

L-2985 Luxembourg

ISBN 92-828-9142-9



9 789282 891421